גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ

נִפְלָאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

המהר"ל מסביר שהמשיח הוא נשמה כללית מסוג מיוחד.
בכל דור יש נשמות כלליות, אבל עדיין יש להן 'גוון' משלהן,
ואילו המשיח הוא נשמה כללית כזו שכל אחד רואה בה את עצמו —
הוא מראָה, דמות שקופה לגמרי, שכל מי שמסתכל בו
רואה את עצמו משתקף בתוכה, עצמו ממש.

[מתוך השיעור 'שמו של משיח']

אחרי־מות–קדשים תשפ"ו

אחרי־מות־קדושים ה'תשפ"ו

04 **להביא לימות המשיח**
מכתב לימי ספירת העומר
"ממלכת כהנים וגוי קדוש"

07 **"יכול כמוני"**
פרי הארץ ומאור עינים לפרשת קדושים
עיון בדמויות הצדיקים ובתורתם

17 **שמו של משיח**
התבוננות בסוגיית שמותיו של משיח
פנים שונות בדמותו של המשיח

25 **ביאורים בפרקי אבות** פרק ג משנה א
מאין באת
עמידה לפני ה' – הכח לפרוש מן העברה

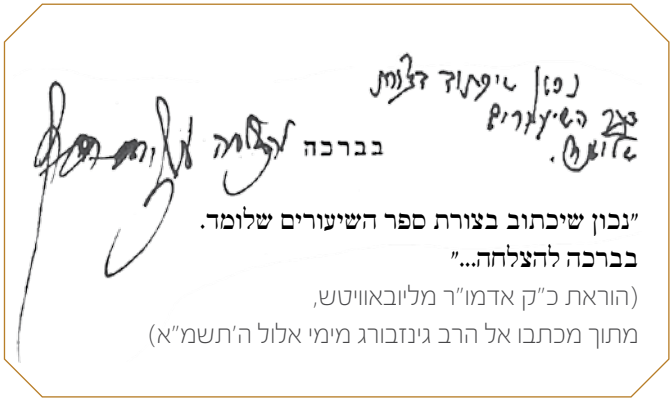
26 **הסיפור החסידי**
"וילקט את כל הכסף"
רבי דוד מטאלנא

28 **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
עבודות 'בזויות', צדקה לגוי או ליהודי
ושליחות לא מוצלחת

29 פַּאדוֹר טִיקְפִּיס
"לא תֵלֵךְ רָכִיל"
רָזִי יְלַמֵּד אוֹתָנוּ מַהִי הַדֶּרֶךְ הַמּוֹבִילָה
לְקִיּוּם שֶׁל "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ"



העלון מופק ע"י עמותת
אוהבים להיות יהודים.
לקבלת השיעורים במייל
ולהצטרפות לצוות המפיצים:
itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל
עיצוב: דעה 3D אביחיל
מערכת: הרב יוסף פלאי,
בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי
עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם־
זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רווה



"נכון שיכתוב בצורת ספר השיעורים שלומד.
בברכה להצלחה..."
(הוראת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש,
מתוך מכתבו אל הרב גינזבורג מימי אלול ה'תשמ"א)

ב"ה

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראי **נפלאות**, בתוך כל בית ישראל.

שני שיעורים בגליון השבוע: שיעור משבת האחרונה הכולל את הביאור במאור עינים על הפרשה, וקטע נוסף מסעודת משיח העוסק בשמו של המשיח.

בפתח הגליון מופיע מכתב/מאמר הרב **לימי הספירה** – "**להביא לימות המשיח**" – ובו מתבארת המשמעות של ימי ספירת העומר בכלל, ו**חדש אייר** בפרט, כחבור בין זמן חרותנו לזמן מתן תורתנו, ביחס למשימה הכללית של '**תקון המדינה**' (בהמשך לדברי הרב בזמן האחרון על "מדינה חדשה").

השיעור הראשון – **יכול כמוני** – הוא שיעור מיוחד על **דמויות־הוד** בראשית החסידות, המשווה בין **דמותו ותורתו של בעל פרי הארץ**, שיום ההילולא שלו היה בשבת, ו**דמותו ותורתו של בעל המאור עינים**, שאנו לומדים השנה. הדברים מתלבנים מתוך דרושי שניהם על פתיחת פרשת קדושים.

השיעור השני – **שמו של משיח** – הינו חלק נוסף מסעודת משיח המופלאה דהאי שתא, העוסק ב**חמשת שמותיו של המשיח** בסוגיא בסנהדרין. בשיעור מובאים דברי המהר"ל, דברי רבי לוי־יצחק שניאורסון, ו**פירוש חדש** שהוא בעצם הפשט הפנימי של הסוגיא.

מערכת הגליון שולחת את ברכתה, ברכת **מזל־טוב מזל־טוב** לחבר המערכת – העוסק בצ"צ באמונה בכל מפעלי הקדש של הרב – הרה"ח **בעז** שי' **יעקבי** וב"ב, ל**רגל שידוכי בְּתו** נעה ציון תחי' עם הת' ישראל שי' זילבר. בנין עדי־עד.

שבת שלום ומבורך,
המערכת

סדר הלימוד לשבוע פרשת אמֹר הבעל"ט:
נ"ך יומי – איוב פרקים א־ז; **משנה – זבחים** פרק יא.

שיעור

מכתב לימי ספירת העמר

להביא ימות המשיח

חרות ותורה

"וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הֲבִיאֲכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה"[א]. ספירת העמר מלמדת כי תכלית היציאה מעבדות לחרות בפסח "זמן חרותנו" היא להגיע להר סיני ולקבל את התורה בשבועות "זמן מתן תורתנו", "לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה... והיא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים כדי שיקבלו התורה בסיני ויקיימוה... והיא תכלית הטובה שלהם, וענין גדול הוא להם יותר מן החירות מעבדות" (דברי ספר החינוך בטעם מצות ספירת העמר[ב]), החרות נשלמת בתורה[ג]. בפנימיות, ספירת העמר היא תהליך גדילה מקטנות לגדלות, על ידי המשכת 'מוחין', עליה ממדרגת בהמה (קרבן העמר משעורים[ד], מאכל בהמה) למדרגת אדם (שתי הלחם בחג השבועות[ה], מחטים מאכל אדם)[ו].

מעמד הר סיני משלים את יציאת מצרים וארבע לשונות הגאולה, "וְהוֹצֵאתִי... וְהִצַּלְתִּי... וְגָאַלְתִּי... וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעָם וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים [במעמד הר סיני]"[ז]. רק אחרי מעמד הר סיני, ניתן להמשיך אל הארץ המובטחת, בקיום הלשון החמישית של הגאולה "וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם אֶל הָאָרֶץ"[ח], לייסד בארץ הקדש "מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ"[ט] על פי הברית שנכרתה בסיני על מנת לקיים את התורה, תורת אמת[י], תורת חיים[יא] ותורת חסד[יב].

החיבור בין החרות למתן תורה צריך להיות נר לרגלנו בכל הנוגע ל'תיקון המדינה' בימינו אלה[יג]. זו המשמעות של חדש אייר, חדש זיו, שכולו מוקדש למצות ספירת העמר ולהכנה

א ויקרא כג, טו.

ב מצוה שו.

ג "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה" אבות פ"ו מ"ב. המלים **חרות תורה** הן אותן אותיות מלבד **ח־ה** המתחלפות זו בזו (באותיות הגרוניות), כמו ההבדל בין **חמץ** ל־**מצה**. האות חי"ת של חמץ רומזת לִישות והאות ה"א של מצה רומזת לבטול היש, וכן החרות (מצד עצמה) היא העצמת היש ואילו קבלת התורה ולימודה הן מתוך בטול היש (באימה וביראה). נמצא שדוקא החרות של פסח רומזת לחמץ והתורה של שבועות רומזת למצה, בדרך של התכללות.
בחכמת המספר: **חרות תורה** = 1225 = סכום כל ימי ספירת העמר בספירה מצטברת, אחד ועוד שנים וכו' עד ארבעים ותשע. מספר זה שוה "**זה שמי לעלם וזה זכרי לדר דר**" (שמות ג, טו), "שמי" שייך לתורה (שהיא שמו של הקב"ה, זח"ב קכד, א) ו"זכרי" רומז לפסח, "זכר ליציאת מצרים". מוסבר (זח"א כד, א) כי "שמי" שייך לאותיות **יה** בשם הוי' ו"זכרי" שייך לאותיות **וה** – ונמצא שהעליה מפסח לשבועות, מחרות לתורה, היא מאותיות **וה** לאותיות **יה** (ומתקבל הצירוף **והיה**, "לשון שמחה").

ד מנחות סח, ב. הלכות תמידין ומוספין פ"ז הי"א.

ה ויקרא כג, טז.

ו ראה לקוטי תורה פרשת אמור לה, ב, ועוד.

ז שמות ו, ו־ז וראב"ע שם. בעל הטורים שם: "ארבעה לשונות של גאולה".

ח שם פס' ח.

ט שמות יט, ו.

י מלאכי ב, ו.

יא ברכת שים שלום.

יב משלי לא, כו.

יג ראה בהרחבה בספר תיקון המדינה.

למתן תורה, במיוחד מתאריך ה' אייר ואילך, ממנו עוסקים בהלכות חג השבועות "שלשים יום קודם הרגל"[יד]. הכרזת המדינה נעשתה בהשגחה פרטית בתאריך זה (ה' באייר ה'תש"ח) בו מודגש שעלינו לייסד את המדינה על פי תורתנו הקדושה כדי להגשים בה את היעוד של ממלכת כהנים וגוי קדוש.

התאריך המפורש בתורה בחדש אייר הוא פסח שני (י"ד באייר) שעניינו כי תמיד ניתן לתקן ו"אין דבר אבוד"[טו]. גם בנוגע לתיקון המדינה, אין דבר אבוד – אפשר וצריך להניח מחדש את יסודות המדינה בהתאם למסורת ישראל, מתוך אמונה בה' ובהכרה בשלמות התורה, שלמות העם ושלמות הארץ. זו תהיה בע"ה 'מדינה חדשה' המחוברת ל"יין ישן נושן" של ישראל ותורה, "חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך"[טז].

מתן תורה בהר סיני אינו רק בחירת ישראל מכל העמים, אלא גם היסוד לתיקון העולם כולו[יז]. "'אֲ־דֹנָי יִתֵּן אֹמֶר הַמְבַשְּׂרוֹת צָבָא רָב'[יח], כל דבור ודבור שיצא מפי הגבורה נחלק לשבעים לשונות [לשבעים אומות העולם]"[יט], ולכן ניתנה התורה במדבר כיון שהיא שייכת לכל באי העולם[כ]. בימות המשיח עתידים כל בני האדם להאמין בתורה שקיבל משה רבינו בהר סיני (שבה תרי"ג מצוות לישראל ושבע מצוות לאומות העולם), "לְתַקֵּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שַׁדַּי וְכָל בְּנֵי בָשָׂר יִקְרְאוּ בִשְׁמֶךָ"[כא], "וְהָיָה הוי' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה הוי' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד"[כב] ורבים יצטרפו לישראל כגרי צדק. גם היום, תיקון המדינה צריך להיות בהשראת התכלית הזו של "תקון עולם"[כג], לא רק הקמת 'בית לאומי' לעם היהודי אלא הקמת מכון הצדק והשלום העולמי.

ציפיה למשיח

ימי ספירת העמר, בין פסח לשבועות, הם ימים מיוחדים של התכוננות וציפיה לביאת המשיח. אנו מצפים בכל יום לביאת המשיח, "אחכה לו בכל יום שיבוא"[כד]. האדם נתבע "ציפית לישועה"?[כה] ושלש פעמים ביום אנו מתפללים "אֶת צֶמַח דָּוִד עַבְדְּךָ מְהֵרָה תַצְמִיחַ... כִּי לִישׁוּעָתְךָ קִוִּינוּ כָּל הַיּוֹם"[כו]. אך יש זמנים מיוחדים, כימי הספירה, בהם הציפיה גוברת והם מסוגלים לביאת המשיח בפועל ממש[כז].

בימות המשיח יגיע העולם כולו לתכליתו, כאשר דמותו של מלך המשיח במרכז, כדברי הרמב"ם[כח] "באותם הימים תרבה הדעה והחכמה והאמת, שנאמר 'כי מלאה הארץ דעה את ה''... שאותו המלך... ילמד כל העם ויורה אותם דרך ה' ויבואו כל הגוים לשומעו שנאמר והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים''.

משיח יכול לבוא היום, "וּפִתְאֹם יָבוֹא אֶל הֵיכָלוֹ"[כט], "זכו, אחישנה"[ל] במהרה בימינו. עלינו

יד שולחן ערוך אדמו"ר הזקן תכט, א "חכמים הראשונים תקנו בזמן שבית המקדש היה קיים שיתחילו הדרשנים לדרוש ברבים הלכות הרגל שלשים יום לפני הרגל דהיינו שמפורים ואילך ידרשו הלכות פסח ומחמשה באייר ואילך ידרשו הלכות עצרת".

טו לוח היום יום י"ד אייר.

טז שיר השירים ז, יד.

יז ראו בספר המהפכה הרביעית שער שלישי.

יח תהלים סח, יב.

יט שבת פח, ב.

כ "לכך נתנה תורה במדבר באש ובמים, לומר לך מה אלו חנם לכל באי העולם כך דברי תורה חנם לכל באי העולם", מכילתא עה"פ "אנכי ה' אלהיך" (שמות כ, ב), במדבר רבה א, ז. "נתנה תורה במדבר בפרהסיא מקום הפקר, כל הרוצה לקבל יבוא ויקבל", לקח טוב שמות יט, ב.

כא תפלת עלינו לשבח.

כב זכריה יד, ט.

כג ברמז: **תקון עולם** = **שבת**, בזכות השבת שלנו יש לנו אור וכח לתקן עולם במלכות שדי. **תקון עולם** בהכאה פרטית (**ת** פעמים **ע**, **ק** פעמים **ו** וכו') = 38 פעמים **מלכות שדי**!

כד נוסח 'אני מאמין' (הנדפס בסדורים).

כה תפלת שמונה עשרה.

כו נוסח 'אני מאמין' (הנדפס בסדורים).

כז כמסופר על הכוונות שמסר ר' אברהם המלאך לאדמו"ר הזקן, באורי הזהר לצ"צ ח"ב עמ' תתקמה. ראה **וכמטמונים תחפשנה** במאמר 'אור ואש בל"ג בעומר' עמ' קל.

כח הלכות תשובה פ"ט ה"ב.

כט מלאכי ג, א.

ל סנהדרין צח, א.

לקרב את ביאת המשיח, בעצם הציפיה לבואו, בהפצת אור התורה והאמונה בישראל ובעולם, ובכל מעשה טוב שנעשה, "תכלית השלימות של ימות המשיח... תלוי במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות"[לא]. המעשים שלנו הם 'אתערותא דלתתא' המביאים 'אתערותא דלעילא' בגילוי אלקי של ביאת המשיח וגאולה שלמה.

אכן, כל עוד איננו נמצאים בימות המשיח ממש, ללא גילוי אלקי מלמעלה, עלינו לפעול בכלים שיש בידינו לתיקון המציאות, תיקון הפרט ותיקון הכלל, "לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה בן חורין להבטל ממנה"[לב]. כך נהג הרבי מליובאוויטש, אשר הרבה לעורר (יותר מכל אחד אחר) על הציפיה והדרישה לביאת המשיח והגאולה האמתית והשלמה "תיכף ומיד ממש", ומצד שני פעל ללא לאות לתיקון המציאות בכלים שיש בידינו כעת, צעד צעד בהליכה נמרצת (כמו פעילות של אלפי השלוחים בהפצת יהדות וקירוב רחוקים בכל העולם, גם בפעילות לטווח ארוך, למרות הידיעה ש"תיכף ומיד ממש" יעלו כולם לארץ הקדש).

בין המציאות הקיימת עתה ובין ימות המשיח תתכן מציאות־ביניים מתוקנת. כשם שכל אחד ואחת מבני ישראל יכול וצריך לעשות תשובה, כך עלינו לפעול ל'תשובה ציבורית' בכל הנוגע להנהגת כלל הציבור בארץ הקדש, ובכלל זה 'תיקון המדינה' בהתחדשות אמיתית כאמור לעיל. אנו נעשה את שלנו וה' יעשה את שלו לקרב את הגאולה האמתית והשלמה במהרה בימינו.

לא תניא פל"ז

לב אבות פ"ב מט"ז.

שיעור

פרי הארץ ומאור עינים לפרשת קדושים

"יכול כמוני"

קיצור מהלך השיעור

התוועדות ההילולא רבא של מרא דארעא ישראל, **בעל פרי הארץ**, היא משיאי השנה, והיא מתקיימת בדרך כלל בסמיכות לציונו בעיה"ק טבריה. השנה חל יום ההילולא בשבת והרב התייחס ל**דמותו ועניינו** בשיעור בשבת בביתו, יחד עם הלימוד הקבוע ב**מאור עינים**. **פרק א** עוסק ב**יחסי אדמו"ר הזקן לרבי מנחם מענדל מויטבסק לעומת יחסו לרבי נחום מטשרנוביל** – שניהם מזקני תלמידי המגיד שראו גם את הבעל שם טוב – תוך השוואה ביניהם. לאור זאת, יש בפרקים הבאים **לימוד משווה** בין פירושיהם החסידיים על מאמר חז"ל בפתיחת פרשת קדושים – **"יכול כמוני... קדושתי למעלה מקדושתכם"**. **פרק ב** עוסק בדברי בעל פרי הארץ, המציירים את **החכם־הקדוש האמתי**, ו**פרק ג** בשלשה פירושים במאור עינים. ארבעת הפירושים, המכוונים כנגד **אותיות שם הוי'** ב"ה, יוצרים תמונה רחבה של **עבודת ה'** ושופכים אור חדש על שנים מ**גדולי החסידות** בדורות הראשונים.

א. הילולת בעל פרי הארץ

ניגוני השתפכות הנפש וקול דודי

כידוע, יש הוה־אמינא של הרבי[א] שהיה ראוי למנות את רבי מנחם מענדל מויטבסק, בעל פרי הארץ, בשושלת נשיאי חב"ד, משום שאדמו"ר הזקן קבל את מרותו אחרי הסתלקות הרב המגיד ממעזריטש. לכן, מסתבר שגם הניגונים שלו הם ניגונים מכוונים, כמו הניגונים של הרביים, ובפרט שמהחרוז החוזר בניגון שלו — ניגון השתפכות הנפש — אדמו"ר הזקן לקח לניגון "קול דודי דופק". נשיר את הניגון שלו, כמו שאנחנו עושים כל שנה ביום ההילולא. [נגנו.] מכיון שאדמו"ר הזקן לקח מכאן ל"קולי דודי" נשיר גם את הניגון הזה. [נגנו.]

הניגון של רבי מנחם מענדל מויטבסק מופיע בספר הניגונים[ב], ומכאן מסתבר לומר שהוא ניגון שקדם לעליה שלו לארץ ישראל. הניגון שלו הוא

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעדי. שבת תזריע־מצורע תשפ"ו – כפ"ח.

א ראה שיחת לך לך תשי"א ושיחת ליל שמח"ת תשמ"ח סי"ט.

ב ספר הניגונים ניגון כ"ה.

כולו כיסופים וגעגועים לה' — אם היו לי אופני זהב הייתי נוסע אליך, אם היו לי כנפי זהב הייתי עף אליך, אם היו לי סוס ואוכף הייתי רוכב אליך, אם היו לי דיו וקולמוס הייתי כותב לך, אם היתה לי טבעת זהב הייתי נותן אותה לך (חמש מדרגות כנגד נרנח"י, כמו שאנחנו תמיד מסבירים[ג]) — ונראה שהוא גם ניגון של געגועים לארץ ישראל, את הגעגועים שלו הוא מימש בעליה לארץ ישראל. הוא עלה עם כ־300 חסידים, בעליה הגדולה הראשונה מאז החורבן. גם אדמו"ר הזקן רצה לעלות איתו לארץ, והוא הגיע איתו עד הגבול עם טורקיה, אבל שם רבי מענדלי שלח אותו בחזרה כדי להנהיג את יהדות רוסיה. התואר הזה, של מנהיג יהדות רוסיה, המשיך אחר כך כתואר של רבותינו נשיאינו. כך, כאשר שאל מישהו פעם את הרבי כיצד לתאר אותו בעיתון הוא אמר שהוא המנהיג הרוחני של יהדות רוסיה (ודרך כך המנהיג הרוחני של כל העולם).

בכל אופן, הניגון של רבי מענדלי הוא געגועים של הכלה אל החתן, בתנועה של עליה מלמטה למעלה (בדרך כלל החתן נותן טבעת זהב לכלה, אבל כאן הכלה אומרת שאם היתה לה טבעת זהב היא היתה נותנת אותה לחתן[ד]). לעומת זאת, הניגון "קול דודי דופק" מתאר את געגועי ודברי החתן אל הכלה, "פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל קוצותי רסיסי לילה"[ה], התעוררות מלמעלה למטה. ההבדל הזה מתבטא בשינוי בנגינה בקטע הזהה בשני הניגונים — בניגון השתפכות הנפש הקטע מסיים בצליל עולה, מלמטה למעלה, ובניגון של אדמו"ר הזקן הוא מסיים בצליל יורד, מלמעלה למטה.

ריח הבעל שם טוב וריח המגיד

השנה אנחנו לומדים את הסה"ק מאור עינים, ולומדים כל פעם את הפרשה הבאה, כדי שיזכה להכנס לנפלאות.

גם רבי מנחם מענדל מויטבסק, בעל פרי הארץ, וגם רבי נחום מטשרנוביל, בעל המאור עינים, היו מהמבוגרים בין תלמידי הרב המגיד ממעזריטש, ושניהם עוד היו אצל הבעל שם טוב. אדמו"ר הזקן קבל על עצמו את רבי מענדלי לרבי אחרי הסתלקות המגיד, והיה בידידות־נפש עם רבי נחום. כמו שהזכרנו[ו] בתחלת הלימוד של המאור עינים, אדמו"ר הזקן אמר[ז] שיש שלשה שהוא אוהב אותם אהבת נפש — רבי נחום מטשרנוביל, רבי זושא מאניפולי והמהרי"ל מאניפולי. יש סיפור[ח] שספרנו הרבה פעמים[ט], ולא נחזור עליו כעת, שאדמו"ר הזקן ורבי נחום היו מתוועדים כל שנה בסוכות — פעם אדמו"ר הזקן נסע לרבי נחום ופעם רבי נחום נסע לאדמו"ר הזקן, לסירוגין (על אף שרבי נחום היה זקן תלמידי המגיד ואדמו"ר הזקן היה צעיר התלמידים) — ובאחת הפעמים שאל רבי נחום את אדמו"ר הזקן מדוע אחרי הסתלקות רבם הוא הלך אחרי רבי מענדלי ולא אחריו. שוב, לא נספר כעת את הסיפור, את הווארט שענה לו אדמו"ר הזקן, אלא רק נאמר שהיום, יום ההילולא של בעל פרי הארץ, הוא זמן מתאים לברר את הנושא הזה ולהשוות בין התורה של שני הצדיקים.

כמו שפתחנו, רבי מענדלי היה כל כולו כיסופים לה' ולעלות לארץ ישראל, מקום גילוי שכינתו יתברך (המקום שה' דורש אותו ושתמיד עיניו בו, מראשית השנה ועד אחרית שנה[י]), והוא זכה לעלות אליה בפועל. לעומת זאת, על רבי נחום איני זוכר סיפורים על רצון מיוחד לעלות לארץ ישראל. זהו הבדל משמעותי — רבי מענדלי זכה ל"אוירא דארץ ישראל", בו מאירים מוחין דאבא[יא], בחינת אין, כמו שנבאר אי"ה.

ג יין משמח ח"ג ש"א בתורה "הפעולה ההדדית בקידושין". שיעור ב' אייר תשנ"ז; ב' אייר תשע"ב. ובכ"מ.

ד וראה יין משמח שבהערה הקודמת.

ה שה"ש ה, ב.

ו ט"ו חשון השתא, נדפס בגליון חיי שרה.

ז רמ"ח אותיות ריט.

ח לקוטי סיפורים מערכת אדה"ז סט"ו; מגדל עז שער המעשה מערכת אדה"ז סי"ג. ובכ"מ.

ט פנים אל פנים עמ' רי ועוד.

י דברים יא, יב.

יא וראה גם תקו"ז חדש צח, א; שערי אורה ד"ה "בכ"ה

כמו שאמרנו, שניהם היו גם אצל הבעל שם טוב ושניהם היו תלמידים מובהקים של הרב המגיד, אבל כשלומדים את התורות שלהם — בספר מאור עינים יש 'ריח' של הבעל שם טוב ואילו בפרי הארץ ה'ריח' הוא יותר של הרב המגיד. בסגנון של חסידות, רבי נחום מטשרנוביל קבל מהמגיד בדרך 'מעבר' ואילו רבי מענדלי קבל ממנו בדרך 'התלבשות'[יב]. כידוע[יג], חסידים היו מודים לה' על זה שאדמו"ר הזקן לא היה אצל הבעל שם טוב, כי אם הוא היה אצל הבעל שם טוב הוא היה יוצא צדיק בסגנון החסידות הכללית, 'א גוטער איד', ולא היה זוכה לחידוש של חב"ד. דווקא משום שהוא קבל מהמגיד הוא זכה לחידוש של חב"ד. אם כן, זהו הסבר פנימי ועמוק למה אחרי הסתלקות המגיד התקשר אדמו"ר הזקן לרבי מענדלי מויטבסק, עם ה'ריח' של המגיד, ולא לרבי נחום מטשרנוביל, שיותר מבטא את הדרך המקורית של הבעל שם טוב.

בספר מאור עינים יש 'ריח' של הבעל שם טוב ואילו בפרי הארץ ה'ריח' הוא יותר של הרב המגיד

היחס לעולם הבא ולדור ההמשך

כשרבי נחום מטשרנוביל הגיע בצעירותו לבעל שם טוב, הבעל שם טוב כינה אותו, בפני אשתו, בתאר 'גנב'. כשאשתו של הבעל שם טוב התקוממה איך הוא קורא כך לאברך צדיק ולמדן הוא הסביר שרבי נחום רוצה 'לגנוב' את כל העולם הבא לו ולצאצאיו[יד]. כלומר, בעיני רבי נחום מטשרנוביל העולם הבא, תענוג אלקי אין סופי ("אהבה בתענוגים"[טו]), הוא ספון וחשוב — הוא מעוניין בו לו ולזרעו אחריו. גם הוא, בדרך מורנו הבעל שם טוב[טז], מוכן לוותר על כל העולם הבא שלו בשביל לעשות טובה ליהודי[יז], אבל בדרך אפשר יש לומר שהוא מרגיש שיש בכך ויתור. יתר על כן, כשהבעל שם טוב ויתר על העולם הבא שלו — הוא קבל אותו אחר כך בחזרה מה'. גם תוך כדי הויתור יש איזו הרגשה שבסופו של דבר העולם הבא יחזור. לעומת זאת, רבי מענדלי — כמו שנראה בפרי הארץ שנלמד כעת — אומר שה"חכם" האמתי מפקיר לגמרי את העולם הזה ואת העולם הבא שלו, הפקרות גמורה לחלוטין[יח]. [יש הבדל בין ויתור להפקרה?] בויתור מרגישים את היוקר של מה שמוותרים עליו, אבל מוותרים לטובת משהו חשוב יותר, ובהפקרה התחושה היא שהדבר שמפקירים לא חשוב כלל ועיקר (בפני מה שחשוב באמת).

גם בנוגע לצאצאים: רבי נחום מטשרנוביל רצה את העולם הבא לו ולזרעו אחריו, ובפועל יצאו ממנו הרבה שושלות חסידיות גדולות שמתקיימות עד היום. הבן שלו, רבי מרדכי, גם הסתכן בכך שהוא לא נהג בדרך של האבא (והיה אח נוסף שלא נהג בדרך של האבא ונפטר בגלל קפידא שלו[יט]), אבל הוא 'ניצל' והמשיך את השושלת. לעומת זאת, רבי מענדלי צווה בצוואה שלו בתוקף שהבן שלו לא יהיה רבי (וממילא שלא תצא ממנו שושלת של רביים). כידוע, המגיד אמר שפעל שהמשיח יצא מזקן תלמידיו או צעיר תלמידיו, ולכן רבי נחום, זקן

בכסלו" פנ"ד ואילך; אוה"ת במדבר ח"ד עמ' א'סח. ובכ"מ.

יב על ההבדל בין דרך מעבר ודרך התלבשות ראה שעה"כ דרושי ויעבור א, שער הגלגולים הקדמה כו (זיווג הה'), תניא קו"א ד"ה "להבין מ"ש בפע"ח" (קנח, א); אוה"ת שמיני (ח"ב) ד"ה "יין ושכר" פ"ו סד"ה "פנים בפנים" שם (עמ' קצד־ה). ועוד.

יג ראה שיעור י"ד טבת תשע"ט (בשם הרה"ח ישבעם סג"ל).

יד על אבותינו ועל יחוסם עמ' 112. ובכ"מ.

טו שה"ש ז, ז.

טז ראה אור ישראל ח"ג שי"ג בסיפור "בלי שום פניה" (וש"נ)

יז ראה גם זכרונם לברכה מערכתו עמ' שמז.

יח והוא על דרך המבואר במעלת מי שנאמר בו ש"אין לו חלק לעולם הבא" – שהוא למעלה ממדרגת עולם הבא (מגלה עמוקות במדבר יד, לה ועוד).

יט ראה כרם ישראל (טשרנוביל) פכ"ה ס"א.

התלמידים, ואדמו"ר הזקן, צעיר התלמידים, השתדכו ביניהם — כדי שיצא המשיח מהשידוך הזה[כג]. זו דאגה למשיח העתידי, אבל רבי מענדלי הוא משיח בהוה (כפי שכינו אותו הצדיקים 'מלך ישראל'[כא], וכמסופר שבחדרו תמיד היה 'ריח של משיח'[כב]), והוא לא זקוק לדאגה כזו לעתיד. והרמז: שמו, **מנחם מענדל** (332), יחד עם חתימתו, **השפל באמת** (858, **גל** פעמים **הוי'**, **יג** פעמים **גלגל**[כג]) עולה הפסוק העיקרי שנאמר במשיח — "**הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד**"[כד] (1190). במושגים שנעמיק בהמשך, רגע ההוה הוא האין של פנימיות החכמה — עניינו של בעל פרי הארץ (לעומת חיצוניות החכמה, האלקות המלובשת ב'ראשית המציאות' (בינה), שהיא שרש היש־העתיד)[כה].

לאור ההקדמות הללו נלמד כעת ארבעה פירושים ל"קדשים תהיו" ומאמר חז"ל על "יכול כמוני... קדושתי למעלה מקדושתכם"[כו] — אחד בפרי הארץ ושלשה במאור עינים. חלק מהפירושים דומים מאד, אבל כשמעמיקים רואים שהם שונים, וההבדלים משקפים את ההבדל בין הדמויות של הצדיקים כפי שהתחלנו להסביר כעת.

כ ראה תאריכים בדברי ימי חב"ד ו' שבט. ובכ"מ.

כא דרך צדיקים (יעלין) פ"ז ס"ו. ראה גם זכרונם לברכה מערכתו עמ' לב.

כב סיפורי חסידים תורה סיפור 128. ועוד.

כג ראה שיעור כ"ט טבת תשע"ט. ובכ"מ.

כד ישעיה נב, יג.

כה היחס בין עולם הזה (ההוה) לעולם הבא (העתיד) הוא "יגעתי [בעולם הזה] ומצאתי [בעולם הבא]" (מגילה ו, ב). מי שזוכה לתענוג בעבודתו גם בעולם הזה – בבחינת "עבודת מתנה" (במדבר יח, ז), "אהבה בתענוגים" הנמשכת למי ששלם ביראה (ראה תניא פמ"ג) – זוכה לעולם הבא בעולם הזה, כמו האבות שראו את עולמם בחייהם (סוטה ה, א; ב"ב טז, ב ואילך), והוא גילוי התענוג (עתיקא, חסד דעתיק) באמא (ראה מאמרי אדה"ז־הנחות הר"פ ז"ל עמ' ו; לקו"ת נשא כה, א. ובכ"מ), מדרגת עולם הבא. ואכן, על רבי נחום מטשרנוביל מסופר שזכה להגיע לעולם התענוג בעבודת ה', עד שהשמין בגשמיות מהתענוג בענית "אמן יהא שמה רבא" (לוח "היום יום" ט"ו תמוז), בבחינת יש דקדושה ('כל העולם הבא', **שי־יש** עולמות להם זוכה הצדיק לעתיד לבא, כמ"ש "להנחיל אהבי **יש**").

כו בראשית רבה צב, ב; ויקרא רבה כד, ט.

ב. עיונית החכמה

התבוננות בעיון

בפרי הארץ לפרשת קדושים[כז] מדובר בעיקר על מעלת החכמה. כמו שנראה, הוא מדבר על פנימיות החכמה, המדרגה השייכת לקדושה — "קדֹשים תהיו" — בסוד "קדש מלה בגרמיה"[כח] (כפי שהוא מביא בפירוש בסוף התורה הזו, "שבכמה מקומות בזהר החכמה נקראת קדש"). בעצם, הדגש הזה על החכמה הוא הדבר העיקרי שאדמו"ר הזקן קבל מהמגיד, הדבר היחידי המפורש בשמו בספר התניא[כט], ש"אחד האמת" שורה בחכמה דווקא (והכוונה דווקא לפנימיות החכמה).

לא נלמד את הכל בפנים, אבל נקרא קצת:

בכדי לבאר תואר מלת חכם הוא עיונית החכמה באופן זה אדם המכנים עצמו ועיונו כל כך בחכמה עד שנעשה כאילו אינו ממש, פירוש שכל מדותיו ודעה ובינה והשכל שלו בחכמה עד שאינו נשאר בגופו כי אם נפש הזן ומותר האדם שלו הכל בעיונית החכמה, כמו הקדמונים שלא היו יודעים בין יום ולילה כמה ימים כשהכניסו עצמם בחכמה שהוא התפשטות הגשמי זהו הנקרא בתואר חכם.

בעצם, הוא מתאר כאן התבוננות חב"דית. בכל ספרי החסידות יש התבוננות — גם המאור עינים דורש התבוננות — אבל זו התבוננות ששייכת בעיקר למדות הלב, התבוננות שפועלת את העלאת המדות. העלאת המדות היא נושא גדול ורחב, אבל כעת אין הכוונה רק למדות שליליות שצריך להעלות לשרשן בקדושה, אלא להתבוננות המתייחסת לכללות מה שנמצא בעולמו הפנימי וגם החיצוני של האדם, בכדי להכיר, על ידי התבוננות והעמקת הדעת, ש"ואתה מחיה את כֻלם"[ל]. גם בתניא השבוע[לא] למדנו על כזו התבוננות, שמעוררת "אהבת

כז נתבאר באריכות גם בהתוועדות א' אייר תשע"ח.

כח זהר ח"ג צד, ב.

כט תניא פל"ה בהגהה.

ל נחמיה ט, ו.

לא תניא פמ"ג.

עולם", התבוננות בלבושים (שמים וארץ וכל צבאם, "ואל יוציא אדם את עצמו מהכלל") שהמלך נמצא בתוכם, מהווה מחיה ומקיים אותם. אבל עיקר החידוש של ההתבוננות החב"דית הוא העיון המעמיק כל כך עד שהאדם המתבונן יוצא מעצמו לגמרי ('ארויס טאן זיך') ונכנס כולו לתוך מושא ההתבוננות, האלקות שבהתבוננות ('אריין טאן זיך'), שמקיף אותו מכל וכל. זו הכונה כאן של בעל פרי הארץ, "שכל מדותיו ודעה ובינה והשכל שלו בחכמה"[לב] — "התפשטות הגשמי". בחב"ד התפשטות הגשמיות הזו מכונה בטול במציאות ולא רק בטול היש, שהוא התוצאה של התבוננות 'כללית', ולא ההתבוננות החב"דית האמתית בעוצם העיון, שהיא התבוננות 'פרטית' דווקא (על דרך עיון בסוגיא סבוכה, בריבוי פרטים, בגמרא).

> החוש של חדש אייר – שהיום הראשון שבו, ראש חדש (שכולל את כל החדש), הוא יום ההילולא של הויטבסקער – הוא 'חוש העיון'

בעל פרי הארץ קורא להתבוננות הזו עיון[לג] — "עיוניות החכמה" (או "חכמה העיונית")[לד]. על פי ספר יצירה[לה], החוש של חדש אייר — שהיום הראשון שבו, ראש חדש (שכולל את כל החדש), הוא יום ההילולא של הויטבסקער — הוא 'חוש העיון'. לפעמים 'חוש העיון' מכונה 'חוש המחשבה' — **מחשבה** בגימטריא **ספירה** — רמז לספירת העמר, המצוה המיוחדת של חדש אייר. והנה, **אייר חוש העיון** עולה 676, **הוי'** ברבוע, סוד "הוי' בחכמה"[לו]. בהקבלה של **יב** חדשי השנה ל־**יב** שבטי י־ה, חדש אייר הוא החדש של שבט ישכר, "יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל... וכל אחיהם על פיהם"[לז], על ידי עיון מעמיק בסוד העיבור, כאשר מקור הדעת גנוזה בפיהם ומתגלה על ידי חוש הדבור של חדש ניסן.

והנה, החושים של שלשת חדשי תקופת ניסן, ניסן־אייר־סיון, הם **דבור־עיון־הלוך** (ר"ת **דעה**). מהדבור של ניסן, פה־סח ביציאת מצרים, מתקדמים דרך העיון של אייר עד להלוך של סיון, ה"הליכות עולם לו"[לח] של הלכות התורה.

הפקרת עצמו בשביל גילוי אלקות

ככל שהחכם האמתי מתמסר לחכמה ומשיג יותר — הוא בטל יותר ומרגיש רחוק יותר:

ולבאר יותר הענין היא על דרך מאמר שלמה המלך ע"ה (קהלת ז, כג) אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, והוא שכל המתחכם יותר הוא היותר אין ואפס נגד גדולתו ית' ומתבטל לגמרי ממש מפני קטנותו וריחוקו מאלהות מפני עיונו והסתכלותו צחצחות הבורא ית"ש וגשמיות עיונו כל מה שישיג תכלית הדקות עדיין נשם גמור הוא נגד אמיתתו יתברך וזהו והיא רחוקה ממני.

בספר התניא, באגרת הקדש "קטנתי" אותה כתב "אחרי ביאתו מפטרבורג", כותב אדמו"ר הזקן את אותו רעיון על החסד האלקי — "שבכל חסד וחסד שהקדוש ב"ה עושה לאדם צריך להיות שפל רוח במאד. כי חסד דרועא ימינא.

לב "דעה בינה והשכל" – כנוסח אשכנז בברכת "חונן הדעת" – הם כנגד דעת־בינה־חכמה מלמטה למעלה (פרדס רמונים שי"ב פ"ג). אם כן, "השכל" הוא החכמה, ומה פירוש "השכל שלו בחכמה"? שכל הוא לשון הסתכלות (בחכמה) – "השכל שלו בחכמה" היינו שהוא מסתכל באין, עצם החכמה, וכך הוא נכלל ומוקף בעצם החכמה, המאיין אותו לגמרי (כדלקמן בפנים).

לג וראה ריש שער היחוד לאדמו"ר האמצעי שהתבוננות היא "הנקרא בלשון הגמרא בשם עיון".

לד **עיונית החכמה** – העולה גם **חכמה העיונית** – עולה 624 (ד"פ **יוסף**, ג"פ **יצחק**), ח"פ **החכמה** (ג"פ **הוי'**, "הוי' בחכמה" דוקא, שרק בה מתלבש "אחד האמת", כנ"ל בפנים, מפני שהוא אין), נמצא ש־**עיונית** עולה ז"פ **החכמה**, 546 (ג"פ **יעקב**).

לה ספר יצירה פ"ה מ"ז.

לו משלי ג, יט.

לז דהי"א יב, לג.

לח חבקוק ג, ו.

החכם, שמתמסר לגמרי ומוקף כולו באין של החכמה, "יכול להפוך עולמות ממש"

וימינו תחבקני. שהיא בחי' קרבת אלהים ממש ביתר שאת מלפנים. וכל הקרוב אל ה' ביתר שאת והגבה למעלה מעלה. צריך להיות יותר שפל רוח למטה מטה כמ"ש מרחוק ה' נראה לי. וכנודע דכולא קמי' דווקא כלא חשיב. וא"כ כל שהוא קמי' יותר הוא יותר כלא ואין ואפס" — וכאן כתובים הדברים על החכמה, ראשית קו הימין, שרש החסד.

הבטול במציאות של מי שדבק בחכמה מתבטא בהתמסרות הגמורה שלו עבור קידוש ה', שהסברנו לאחרונה[לט] שהוא התכלית העיקרית, והוא מוכן לוותר על מציאותו בשביל "שיתגדל ויתקדש שמו יתברך"[מ]:

והוא הנקרא איש אלקי כמשה רבינו ע"ה שאמר (שמות לב, לב) מחני נא מספרך וגו' ומבואר בזוה"ק (זו"ח טו ע"ב) שהפקיר עצמו גופו ונפשו שימחה שמו על קדושת ה' מעוה"ז ומעוה"ב כלל ועיקר מפני גודל חשקו התגלות אלהותו ית"ש על עמו ישראל דווקא, שלא היה נחשב בעצמו לכלום נגד התגלות אלהותו ית"ש מגודל הסתכלותו ועיונו בו כמבואר בזוהר. ... כללא דמלתא להיות בעצמו כמי שאינו בהפקרות גמור גופו ונפשו להמחות על קדושת שמו ית' מעוה"ז ומעוה"ב באיזה אופן שהוא ובכל מקום שהוא, אינו משתוקק ופונה לשום צד כי אם אליו ית"ש מגודל עיונו מגדלות הבורא ית"ש, כמו שאמר יונה (יונה ב, ג) מבטן שאול שועתי וגו' אפילו מגיהנם ושאול פנה אל האלהים, כי מה לו ולעצמו איך ומה שהוא ובאיזה אופן הוא ואם לא היה נברא ואם נברא ויאבד כבהמות נדמו, שכבר נתבטל לעצמו לגמרי מפני הסתכלותו בגדלות הבורא ית"ש וכל חפצו ותשוקתו רק שיתגדל ויתקדש שמו יתברך ויתגלה אלהותו.

הוא מפקיד לגמרי גם את העולם הזה וגם את העולם הבא שלו — כמו שהקדמנו — הכל בשביל גילוי אלקות לעם ישראל בעולם הזה. משה רבינו הוא שאומר "ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת" אבל כאן הוא אומר שהמדרגה הזו שייכת לכל אחד, גם למי ש"הלואי בינוני"[מא], כאשר הוא מתמסר לעבודת ההתבוננות[מב].

"יכול כמוני"

ה' ברא את כל העולמות בחכמה ומחיה אותם בחכמה — "כלם בחכמה עשית"[מג] ו"החכמה תחיה"[מד] — ולכן החכם, שמתמסר לגמרי ומוקף כולו באין של החכמה, "יכול להפוך עולמות ממש" (כשיטת־דרישת הרבי — שקרוי

לט שיעור ליל ש"פ תצוה־זכור (נדפס בגליון צו־הגדול) השתא.

מ על דרך לשון הקדיש, "יתגדל ויתקדש שמה רבא", המיוסד על לשון הפסוק "והתגדַלתי והתקדַשתי ונודעתי לעיני גוים רבים וידעו כי אני הוי'" (יחזקאל לח, כג) – יתגדל ("והתגדלתי") בחסד דעתיק, יתקדש ("והתקדשתי") בגבורה דעתיק – גדולה בחסד וקדש (יקד־אש) בגבורה ("ונודעתי" בדעת דעתיקא שבאוירא), וד"ל. וכמה רמזים: "**והתגדלתי**" עולה 858, **גל** פעמים **הוי**', "**השפל באמת**" (כנ"ל); "**והתקדשתי**" עולה 1225, משולש 49 (ימי ספירת העמר, כנודע), רבוע של 35, "**זה שמי לעלם וזה זכרי לדר דר**" (שמות ג, טו); שני השרשים **גדל־קדש** עולים **אמת**; "**ונודעתי**" עולה 546, **אהיה** פעמים **הוי**' (ג"פ **יעקב** הנ"ל הערה לד); "**והתגדלתי**... **ונודעתי**" עולה 1404, **שבת־שבת** (סוד שתי שבתות שבשמירתן "מיד הן נגאלין"); "**והתקדשתי ונודעתי**" עולה 1771, ארבעון של 21, **עז** פעמים **חדוה**; "**והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים**" (המהפכה הרביעית) עולה 2000, **ב** רבתי של "**ב**ראשית", תכלית כוונת בריאת העולם.

מא ראה תניא פכ"ז.

מב הקשר בין חכמה אמתית – מדרגת החכמה שבנפש האלקית – למסירות נפש על קידוש ה' הוא יסוד ספר התניא (ראה תניא פרקים יח־כה). אבל במקום אחר אדמו"ר הזקן מביא ביטויים כמעט זהים למה שכתוב כאן, ואומר "כי בחינה זו יש בכל ישראל כי בוודאי אם יאמרו לאיזה איש מישראל יהיה מי שיהיה למסור נפשו על קדושת השם ומחמת זה יתגלה תיכף אלקותו ית' בודאי לא יחוש להעדרו ויקדש ה' במסור נפשו בכדי שיתגלה אלקותו ית' תיכף ואף אם יעבר הוא מן העולם לא יחוש לזה רק שיתגלה תיכף אלקותו" (מאמרי אדה"ז הקצרים עמ' קסה – ובנוסח נוסף שם עמ' קסו – ונתבאר באריכות בהתוועדות י"ט כסלו תשע"ד).

מג תהלים קד, כד.

מד קהלת ז, יב.

על שמו[מה] — "קער א וועלט היינט"[מו], עבודה ברגע ההוה — כנ"ל שרבי מענדלי הוא המשיח בהוה) ואף לברוא עולמות, כמו שכתוב[מז] על הצדיקים שהם בוראים עולמות כמו ה'. דווקא החכמה, שהיא הגבוהה ביותר, יורדת ופועלת בדברים הנמוכים ביותר. לכן, מוסבר כאן, יש הוה־אמינא של "יכול כמוני" — באמת מי שמקיים "קדֹשים תהיו" יכול לברוא עולמות וכו' כמו ה'.

אמנם, לאמתו של דבר, התחושה של החכם האמתי היא ש"קדושתי למעלה מקדושתכם", כי ככל שהוא מתקרב לאין האלקי הוא נעשה אין יותר ויותר — הוא מרגיש שה' הוא האין האמתי, פנימיות החכמה, ואילו כל העולמות, והוא בכללם, הם גארנישט. זהו המבחן האמתי של החכמה, כפי שהוא מסיים:

פירוש שהרי במה נחשב הוא חכם מפני שהחכמה מאין תמצא בביטול עצמו לגמרי ונעשה כמו שאינו מפני גדולת הבורא ית"ש וריחוק השגתו ית' ממנו כמאמר אחכמה והיא רחוקה ממני וא"כ בוודאי קדושתי למעלה מקדושתכם. והמדרש נותן סימן לאדם אם תרצה לנסותך לדעת את אשר בלבבך אם הגעת לאיזה קדושה ופריישות ידוע תדע מערכך אם קטן אתה בעיניך ומתבטל בעצמך ומתגשם ומתרחק בעיניך יותר נגד צחצחות הבורא ית"ש אז תלך לבטח דרכך והיא תצלח והבן.

אכן, כפי שעוד יורחב, לעומת פנימיות החכמה, שכולה בטול, האלקות שהיא שרש העולמות ונמצאת בעולמות היא חיצוניות החכמה — שרש היש של העולמות בחכמה (כפי שנראה בהמשך במאור עינים), "כח הפועל בנפעל"[מח] — וממנה יש תועלת של רפואה (סוד "**אני הוי' רֹפאך**"[מט] של חדש **איר**[נ], הקשור דווקא לסוד העמר שבא ממאכל בהמה, חכמה שיש בדברים הגשמיים) והיא מעוררת התלהבות חיצונית:

ולכן לפעמים יותר אפשר להתרפאות בדברי תורה וחכמה שבדברים חיצונים מן הדברים העומדים ברומו של עולם, כי הדברים הרמים המעיין בהם יותר רחוק ממנו הדבר ביותר ועמוק עמוק מי ימצאנו... משא"כ החכמה וחיות שבחיצוניות הוא התגלות אלהותו יתברך ואפשר להתלהב מאוד.

ג. פירושי המאור עינים

המאור עינים מסביר למעליותא את אותו מאמר חז"ל — "יכול כמוני וכו'" — בשלשה מהדרושים שלו לפרשה (הראשון, הרביעי והחמישי):

> הוא מרגיש שה' הוא האין האמתי, פנימיות החכמה, ואילו כל העולמות, והוא בכללם, הם גארנישט

חיצוניות החכמה

הפירוש הראשון במאור עינים נראה דומה בהשקפה ראשונה למה שנתבאר בפרי הארץ, כשהוא מסביר ש"יכול כמוני" היינו הדבקות בהשגת האלקות, אבל כשמעיינים יותר רואים את ההבדל הגדול. לעומת ההדגשה בפרי הארץ, שהחכמה היא האין, במאור עינים מודגש שהחכמה היא דווקא הנקודה הראשונה של ה'יש' המוחשי, האלקות שהשתלשלה כך שהאדם יכול לחשוב עליה ולהשיגה:

כי ידוע שהקב"ה ברא העולם יש מאין. כי הקב"ה נקרא אין, דבר שאינו מושג, וקודם בריאת עולם

מה וכפי שנתבאר כמה פעמים – ראה לדוגמה שיעורי כ"ג טבת תשע"א, ז' אדר תשע"ג, כ"ה אד"ר תשע"ו (ועוד) – שכל ה'מנחם מענדלים' שנקראים בשם הרבי הם בבחינת "דור רביעי ישובו הנה" (בראשית טו, טז) ביחס לרבי מענדלי מויטבסק, על שמו נקרא אדמו"ר הצמח־צדק, על שמו נקרא הרבי, ודוק.

מו שיחת י"ב תמוז תשד"מ סל"ג. וראה גם התוועדות י"ט כסלו תשע"ה שהדגש כאן הוא שיש להפוך כל יום עולם, 'הפוך עולם היום' (ולא 'הפוך את העולם היום').

מז תנחומא תזריע ט.

מח ספר הישר סוף ש"ג.

מט שמות טו, כו.

נ חת"ס שבת קמז, ב ועוד.

היה רק **אין** סוף בלתי מושג, ונקרא **אין**. ונתצמצם בגבול ובדבר שהוא בעל תכלית, ונקרא **יש**. **אך** כח הפועל בנפעל. כנודע שבכל דבר הנפעל על ידי **אדם**, כח הפועל עומד בנפעל בנעלם. כן כח **האין**, וזהו שממנו נשתלשל היש, עומד בכח. והתחלת היש שהוא הגבול, נרמז ונקרא נקודה **י'**, **ראשית** חכמה יראת ה' (תהלים קיא, י), כי היו"ד הוא חכמה. וזהו שאמרו היש ה' בקרבנו **אם אין** (שמות יז, ז). גם ברש"י פרשה בשלח בשירה מבואר שהיו"ד על שם המחשבה נאמר, בפירוש **אז** ישיר עיין שם (טו, **א**). והיו"ד **היא** בסוד טיפה גולם **י'**. ולכן גם **האדם** תחילת הויתו וישותו **הוא** מטיפה. **אמנם האין** הנעלם **שהוא** כח הפועל בנפעל, נגנז ונתעלם בנקודה ההיא.

פנימיות החכמה היא אין מוחלט (האין האמתי) וחיצוניות החכמה נתפסת בבינה, ראשית ההשתלשלות, ומחיה את היש (אין של היש הנברא)

גם ההבנה שהחכמה היא אין וגם ההבנה שהחכמה היא יש נלמדות מאותו פסוק — "והחכמה מאין תמצא", שמתפרש גם "והחכמה מאין תמצא [בבינה]"[נא]. החכמה עומדת בין האין של הכתר לבין היש של הבינה — פנימיות החכמה היא אין מוחלט (האין האמתי) וחיצוניות החכמה נתפסת בבינה, ראשית ההשתלשלות[נב], ומחיה את היש (אין של היש הנברא). בעוד ההתבוננות בעיוניות החכמה, שבפרי הארץ, מאיינת לגמרי את האדם, תכלית ההתבוננות שבמאור עינים, כפי שהוא מסביה, היא להעלות את היש לשרשו באין — להעלות לשרשן את המדות, אהבה ויראה, ולזכות לדגש טהור וקדוש. על העבודה הזו נאמר "שאו ידיכם קדש"[נג] — שאו את המדות־הידים (יד ימין חסד־אהבה ויד שמאל גבורה־יראה[נד]) — וכך "וברכו את הוי'".

כשם שיש בחכמה שתי בחינות, פנימית וחיצונית, כך גם במושג שער הנון, שעליו הוא דורש את עיקר הדרוש של "יכול כמוני וכו'":

והנה **אמרו** רז"ל (ר"ה **כא**.) חמשים שערי בינה נבראו בעולם וכולם נתנו למשה חוץ **מאחד**. ויש להבין למה **אמר** וכולם ניתנו, היה לו לומר ומ"ט ניתנו למשה. **אך** הענין **הוא**, תכלית הידיעה **היא** **אשר לא תדע**. ומפורש **אצלנו** במקום אחר שכל המ"ט שערים נוכל להשיג, ושער הנו"ן הנקרא נתיב **לא ידעו עיט** (**איוב** כח, ז) **הוא עצם אלהות** ית"ש **שאין** מי שישיגו, ובלתי **אפשרי הוא**. **וכשבא אל** שער הזה ומשיג **שהוא עצם אלהותו אשר אין** בשום **אופן** לשום נברא מעליונים ותחתונים בכח להשיגו, **היא** תכלית הידיעה, ר"ל **אשר** משיג הידיעה **אשר אי אפשר** לידע. כל זה מבואר במקום אחר, **וכאן באנו** בקצרה. לכן משה רבינו ע"ה השיג גם שער הנו"ן. ומפרש הש"ס כולם נתנו למשה, והיינו גם שער הנו"ן, דהיינו שהבין חוץ **מאחד שאין** בכח להשיגו, וזהו השגת שער הנו"ן.

והנה **אף** דכתיב (דברים לד, י) **ולא** קם **נביא** עוד **בישראל** כמשה, **בנבואות לא** קם, **אבל** יכול להיות כל אחד שיבוא למדריגת משה בצדקתו, כמבואר במדרש (ב"ר פנ"ו, ז) **אין** לך דור **שאין** בו כמשה וכו', ויוכל להכנים דרך השערים הנ"ל.

וזהו **דבר אל בני ישראל** קדושים תהיו, שכולם יהיו קדושים וידבקו החומר **אל** הצורה, ויתעלו למקום הקדושה על ידי **שאו** ידיכם קודש **כאמור**, ועל ידי נו"ן שערי בינה **שנבראו** יוכל לשער ולהשיג מה שבכחם להשיג. ועל דרך זה נקראים שערי בינה, כי נודע בשערים בעלה כל חד כפום מה דמשער בליביה (זהר ח"א קנ:), ועל ידי השערים כולם יכנסו לפנים.

ואמר יכול כמוני, שישיגו גם שער הנו"ן **הוא עצם אלהותו** ית"ש. ת"ל **כי** קדוש **אני** ה' קדושתי למעלה וכו', ר"ל **אף** שתשיגו השער הנו"ן, **היא**

נא ראה סה"מ תרנ"ז עמ' רסח.

נב ראה **שיעורים בסוד ה' ליראיו** ח"ג עמ' קסג.

נג תהלים קלד, ב.

נד הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").

השגה שאני למעלה מקדושתכם ואינו מושג כלל, זהו עצם ההשגה. אבל לא שתשיגו אלהותו, כי לא יראני האדם וחי. והבן.

כתוב[נה] שבשער הנון יש מדרגה חיצונית, הכוללת את כל **מט** המדות (התכללות שבע המדות, כמו שמכוונים בימי הספירה) שנמשכות מהבינה, ומדרגה פנימית, שנעלית לגמרי מהשגה (והיא המתייחדת עם נתיב ה־**לב** של החכמה). השגת שער הנון עליה מדבר המאור עינים — והוא אומר שהיא השגת משה רבינו, עליו נאמר "משה זכה לבינה"[נו] — היא ההשגה השכלית ש"תכלית הידיעה שלא נדע"[נז], בה האדם נותר בהשגתו ויודע שאי אפשר לדעת יותר (היינו שאי אפשר לדעת את עצם האלקות, "קדושתי למעלה מקדושתכם"). המדרגה הזו היא חיצונית ל"תכלית הידיעה שלא נדע" שמתוארת בפרי הארץ, בה האדם יוצא־מתבטל לגמרי מהשגתו ומתאיין לגמרי.

הצורך באתערותא דלתתא

בתורה נוספת הוא דורש:

קדושים תהיו כי קדוש אני ה' וגו'. במדרש (ויק"ר פכ"ד, ט) יכול כמוני תלמוד לומר וכו' קדושתי למעלה מקדושתכם. דהנה כל העולמות נבראו בשביל התורה ובשביל ישראל (רש"י בראשית **א**, **א**), ובהתורה ובישראל מתנהגים כל העולמות וכל הברואים, שהצדיק מנהיג כל העולמות על ידי התורה. ויש לה' יתברך תענוג מזה, כמו המלך בשר ודם שמקבל תענוג כשיש לו בנים היודעים להנהיג מלכותו. והצדיק מנהיג כל העולמות, **ובאתערותא דלתתא אתערותא דלעילא** (זהר ח"**א** רלה.).

וזהו **שאמר** קדושים תהיו יכול כמוני, ר"ל **שתרצה לעשות כמוני, כמו שאין אני עושה דבר בלא אתערותא דלתתא כמו כן תרצה להמתין עד שיתעוררו אותך מן השמים**, ת"ל וכו' קדושתי למעלה ר"ל הקדושה שלי **שהיא** למעלה, **היא** מקדושתכם ר"ל מכח קדושתכם **באתערותא דלתתא כנ"ל**.

ה' ברא את העולם באתערותא דלעילא, בחסד חנם, אבל מאז הוטבע בו הכלל של "באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא", והגילוי האלקי תלוי בהתעוררות התחתונים. גם בענין התשובה והגאולה, ה' אומר "שובו אלי ואשובה אליכם"[נח] בעוד כנסת ישראל טוענת "השיבנו הוי' אליך ונשובה"[נט] — יש 'מחלוקת' מי המתחיל[ס] — ובתורה הזו מתפרש שה' שולל את האפשרות של "יכול כמוני", שאנחנו נמתין כמותו להתעוררות מלמעלה, אלא הדרך היא ש"קדושתי למעלה" מתעוררת ונמשכת "מקדושתכם" למטה (בסוד "אני לדודי", באתערותא דלתתא של "ואל אישך תשוקתך"[סא], ואזי "ועלי תשוקתו"[סב], באתערותא דלעילא).

לא לרדת למקום הסכנה

בתורה נוספת הוא מסביר באופן שלישי ומחודש:

או יאמר קדושים תהיו וגו'. דכתיב (ויקרא טז, טז) השוכן **אתם** בתוך טומאתם, ולכאורה **איך אפשר שהבורא** ית' **ישכון** בתוך טומאתם. אך דכתיב ועברתי בארץ מצרים, **אני ולא מלאך** (מכילתא **בא** ז). ולמה **לא** שלח הש"י מלאך. אך דקליפות מצרים היתה קליפה גדולה מאוד שגם מלאך ברדתו לשם היה **אפשר** להתגשם ח"ו והיה **נשאר** בין הקליפות, לכן הוכרח כביכול הש"י **בעצמו** לירד שם.

כבר ראינו בפרי הארץ שדווקא המדרגה הגבוהה ביותר יכולה לרדת למקום הנמוך ביותר, וכאן מוסברים הדברים מהבט נוסף — דווקא המדרגה הגבוהה ביותר יכולה לרדת למקום הנמוך ביותר כדי להעלות ממנו ניצוצות בלי

נה לקו"ת במדבר יב, א. ובכ"מ בדא"ח.
נו ראה ר"ה כא, ב; זהר ח"ב קטו, א (ובניצוצי זהר שם).
נז בחינת עולם יג, לג.
נח מלאכי ג, ז.
נט איכה ה, כא.
ס איכ"ר ה, כא.
סא בראשית ג, טז.
סב שה"ש ז, יא.

להתגשם וליפול, אבל מדרגות נמוכות יותר של קדושה מסתכנות בירידה לקליפות.

והנה יש כוונה בשעת נפילת אפים לירד בין הקליפות להעלות ניצוצות קדושות.

אפשר לחשוב שגם על האדם מוטל לרדת למקום הקליפות כדי להעלות משם ניצוצות, כמו שמכוונים בנפילת אפים. בדומה לכך, היו צדיקים שחפשו לעצמם נסיונות, כשם שדוד המלך בקש מהקב"ה "בחנני הוי' ונסני"[סג] (ברצונו להתדמות לאבות). גם ביחס לתשובה גמורה, שהרמב"ם פוסק[סד] שהיא כשאדם מגיע לאותן נסיבות של חטא ופורש ממנו, יש מי שאומר[סה] שהאדם יכול להביא עצמו לכתחילה לכך כדי לתקן את חטאו. על כך הוא כותב כאן שהכלל הוא הפוך:

לזה אמר, יכול שתרצה לעשות כמוני לירד בין הקליפות, ת"ל וכו' קדושתי למעלה וכו', ר"ל שאינו יכול לעשות זה רק אני וכנ"ל.

הירידה מטה־מטה במסירות נפש כדי להעלות ניצוצות, ללא חשש ליפול ולהטמע ברע, שייכת רק לה' עצמו. על האדם להסתפק בנפילת אפים בתפלה, עם הכוונות, אבל לא ליזום ירידה־נפילה למקום הסכנה (ויש שנזהרים גם מנפילת אפים...). גם דוד המלך נפל כאשר בקש לעצמו נסיון, ועלינו להתפלל "ואל תביאני לידי נסיון" (לא רק כ'המלצה' או היתר להתרחק מנסיונות, אלא כחיוב גמור[סו]), וגם בעל תשובה מאמת את תשובתו רק כאשר "בא לידו" הדבר מן השמים, ולא ביזמתו שלו.

מבנה ארבעת הפירושים

ארבעת הפירושים שראינו מכוונים כנגד ארבע אותיות שם הוי' ב"ה:

הפירוש של בעל פרי הארץ שייך לפנימיות החכמה, כפי שנתבאר בארוכה, ה־י (האצילות שבאצילות, שיש ריחוק־הערך בינה לבין הדרגות שתחתיה). זהו פירוש לפי מדרגתו, מוחין דאבא של ארץ ישראל, כפי שהוקדם.

הפירוש הראשון במאור עינים שייך לבינה, **ה** עילאה (ולחיצוניות החכמה המתלבשת בה) — השגת האדם שכבר בבחינת 'יש'. הוא דומה לכאורה לפירוש של בעל פרי הארץ — בהיות חכמה ובינה "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"[סז] — אך באמת יש ביניהם הפרש גדול, כפי שהוסבר בארוכה. למדרגת הבינה שייך העולם הבא, אותו רצה בעל המאור עינים 'לגנוב' לו ולזרעו אחריו, כנ"ל.

הפירוש השני של המאור עינים, הדורש אתערותא דלתתא של האדם, שייך להתעוררות המדות שלו — ההתעוררות של זעיר־אנפין, ה־**ו** שבשם (קטנות בה מודגש שעבורנו הכל פועל במדה כנגד מדה, באתעורתא דלתתא אתערותא דלעילא).

הפירוש האחרון שייך לספירת המלכות, ש"רגליה ירדות"[סח] להפך־החיים, ולכן היא נדרשת לזהירות מירידה לקליפות וטמיעה בהם (כפי שקרה בפועל אצל דוד המלך, השייך לספירת המלכות, לעומת האבות שבהיותם נעלים ממנו יכולים לעמוד בנסיונות).

שני הפירושים העליונים הם בגדר "הנסתרת להוי' אלהינו" ושני התחתונים בגדר "**והנגלת** לנו ולבנינו"[סט], אך מכיון שה' רוצה שהכל יתחיל מאתערותא דלתתא, הפירוש של ה־ו, הסדר הוא **והיה**, "לשון שמחה"[ע] ו"לשון מיד"[עא], וד"ל.

סג תהלים כו, ב.

סד הלכות תשובה פ"ב ה"א.

סה ראה רב ייבי לתהלים לו, ג בשם הבעש"ט (הובא בקיצור בבעש"ט עה"ת נצבים ז) – נתבאר באורך בהתוועדות הכנה לסליחות אור לכ"ג אלול תש"ס (ועוד) – ובבניהו בן יהודע לברכות לד, ב, ואכמ"ל.

סו וראה בית רבי פכ"ה הערה מד על כך שאדמו"ר הזקן אמר שאינו יכול לתמוך בגלוי ברבי נחמן מברסלב משום שהוא מעמיד את עצמו בנסיונות וכו' – עיי"ש.

סז ראה זהר ח"ג רצ, ב; זהר ח"א קכג, א.

סח משלי ה, ה.

סט דברים כט, כח.

ע ע"פ בראשית רבה מב, ג.

עא ספרי ראה פיסקא ג; כי תבוא פיסקא א.

שיעור

התבוננות בסוגיית שמותיו של המשיח

שמו של משיח

קיצור מהלך השיעור

בסעודת משיח – בה שותים ארבע כוסות שיש לכוון בהן שהן כוסות של משיח – אין יותר מתאים מלעסוק בסוגיית **שמו של משיח**. הסוגיא זוכה לביאורים פנימיים נפלאים – המגלים לנו **פנים שונות** בדמותו של המשיח – של המהר"ל ושל רבי לוי־יצחק שניאורסון. אך "אין בית מדרש בלא חידוש", ובסעודת משיח השנה נוספה התבוננות שנכון לומר עליה שהיא **הפשט הפנימי** בסוגיא. גולת הכותרת בסוגיא היא **"חיוורא דבי רבי שמו"** – הכוללת רמז שלא מותיר מקום לספק לכך ש**חכמינו חשבו גם את הגימטריא** בלימודיהם בסוגיות הש"ס... העיון בדמותו ועניינו של המשיח **מקרב את הגאולה**, כדברי הרבי מליובאוויטש (ב־ו' אייר לפני 35 שנה) ש**לימוד עניני גאולה ומשיח** הוא "הדרך הישרה" לקרב את הגאולה, ושייך במיוחד לימי ספירת העמר, **ימי־צפיה המסוגלים לביאת המשיח**.

מה שמו?

איתא במסכת סנהדרין[א] ביחס למשיח:

מה שמו?

דבי רבי שילא אמרי שילה שמו, שנאמר "עד כי יבא שילה".

דבי רבי ינאי אמרי ינון שמו, שנאמר "יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו".

דבי רבי חנינה אמרי חנינה שמו, שנאמר "אשר לא אתן לכם חנינה".

שלש הדעות הראשונות בסוגיא הן של תלמידים שאומרים – יתכן אף בשם רבם עצמו – שהמשיח נקרא בשמו של רבם. כיצד יתכן? המהר"ל מסביר[ב] שהמשיח הוא נשמה כללית מסוג מיוחד. בכל דור יש נשמות כלליות, אבל יש להן עדיין 'גוון' משלהן, ואילו המשיח הוא נשמה כללית כזו שכל אחד רואה בה את עצמו – הוא מראָה[ג], בבחינת "אספקלריא המאירה"[ד], דמות שקופה לגמרי, שכל מי שמסתכל בו רואה את

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעדי. שביעי של פסח תשפ"ו – כפ"ח.

א סנהדרין צח, ב.

ב חדא"ג על אתר. וראה גם נצח ישראל פמ"א.

ג במדבר יב, ח.

ד זהר ח"ב פב, ב (ובכ"מ). וראה סוכה מה, ב.

עצמו משתקף בתוכה (ולא רק את נשמתו כפי שהיא כלולה בתוך הנשמה הכללית, אלא את עצמו ממש, בסוד "והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק"[ה], וד"ל). כלומר, העובדה שכל אחד קורא למשיח בשמו שלו מעידה על מעלתו הגדולה של המשיח. ממילא, לפי דבריו, "לא פליגי אלו החכמים כלל" אלא כולם אומרים שמשיח יכלול את כל המעלות.

ויש אומרים מנחם בן חזקיה שמו, שנאמר "כי רחק ממני מנחם משיב נפשי".

ככלל, "יש אומרים" היינו רבי נתן, חברו של רבי מאיר שנתכנה "אחרים"[ו] — הם 'מורדים' שניסו למרוד, לחולל מהפך, בממסד הרבני, ולכן הורחקו ונתכנו בכינוי. מדובר בממסד מתוקן, בנשיאותו של רבן שמעון בן גמליאל, אבל הם הרגישו ש'לא מכאן יצמח משיח'. רבי מאיר הוא דמות משיחית מובהקת[ז], כפי שדובר פעמים רבות[ח], וכאן מובאת גם דעתו של חברו רבי נתן בענין המשיח.

הם 'מורדים' שניסו למרוד, לחולל מהפך, בממסד הרבני. מדובר בממסד מתוקן, בנשיאותו של רבן שמעון בן גמליאל, אבל הם הרגישו ש'לא מכאן יצמח משיח'

בפשטות, הפסוק "מנחם משיב נפשי" הוא מקור רק לשם מנחם, ומהיכן נלמדת התוספת בן חזקיה? אבא של הרבי, רבי לוי'ק, אומר[ט] שהדבר רמוז בראשי וסופי תבות של "**מנחם משיב נפשי**" — ראשי תבות בגימטריא **חזקיה** וסופי תבות בגימטריא **בן** (ולקמן יובא ההסבר הפנימי שלו לענין).

ורבנן אמרי חיוורא דבי רבי שמו, שנאמר "אכן חלינו הוא נשא ומכאבינו סבלם ואנחנו חשבנהו נגוע מכה אלהים ומענה".

רבי נתן עם רבי מאיר רצו להעביר את רבן שמעון בן גמליאל מהנשיאות בתחושה שלא משם יבוא המשיח, אבל דעת רבנן היא שהמשיח הוא דווקא בבית רבי, בנו של רבן שמעון בן גמליאל (ואכן, לפי דברי המהר"ל לעיל ששלש הדעות הראשונות לא חולקות, מחלוקת רבנן היא דווקא עם ה"יש אומרים" שקדם להם). "חיוורא" פירושו מצורע — הצרעת היא לבנה[י] (בדרגות שונות של לובן[יא]) — והמשיח הוא המצורע של בית רבי, הסובל מצרעת בשל עוונותינו (ובפרט לשון הרע, הגורמת לצרעת[יב]).

יש שאלה מתבקשת (שטרם ראיתי מי ששואל אותה) — על המצורע נאמר "בדד ישב מחוץ למחנה מושבו"[יג], וכיצד הוא יכול לשהות "בבי רבי"? אפשר לתרץ שבבי רבי כולם מצורעים, והם יכולים לשבת יחד[יד]. עוד אפשר לומר שב"חיוורא דבי רבי" מתקיים "כֻּלו הפך לבן טהור הוא"[טו], הצרעת פורחת בכולו — הלובן העליון מתגלה בו — ולכן הוא טהור ויכול להיות בבית רבי (ורמז: "**פרחה צרעת בכלו טהור**"[טז] עולה **1331**, **משיח** במספר קדמי, **11** — סוד "חד

ה יחזקאל א, יד.

ו ראה הוריות יג, ב; סוכה ז, ב תוד"ה "אחרים".

ז ראה ירושלמי כלאים פ"ט ה"ג.

ח ראה **תיקון המדינה** פ"א (עמ' כו ואילך). ובכ"מ.

ט תורת לוי יצחק על פסוקי תנ"ך ומחז"ל עמ' קו־קז.

י **עור לבן** בגימטריא **משיח**, כנודע (רק **עור** רומז לשם נוסף של המשיח, "**הוי' צדקנו**", כדלקמן).

יא ראה נגעים פ"א מ"א.

יב ערכין טו, ב. וראה עוד באריכות במדור המאור עינים בגליון הקודם.

יג ויקרא יג, מו.

יד אך ראה זבחים קיז, א, ואכמ"ל.

טו ויקרא יג, יג. וראה סנהדרין צז, א על השייכות של "כֻּלו הפך לבן טהור הוא" לביאת המשיח (ובאריכות **בעתה אחישנה** עמ' קכו ואילך).
במצורע שלש לשונות דומות: "לא הפך לבן" (ויקרא יג, ד), "הפך לבן" (שם פסוק ג), ו"כלו הפך לבן" – לא־כן־כן, על דרך חש־מל־מל (ראה כש"ט כח). "**לא הפך לבן**" ו"**הפך לבן**" עולים יחד ה"פ (ממוצע כל תבה) 81 (**אנכי** כו', **ט** ברבוע, **ג** בחזקת **ד**) ובאותו אופן "**כלו הפך לבן**" עולה ג"פ (ממוצע כל תבה) 81! סה"כ 8 פעמים 81, 648, הרבוע הכפול של **חי** (רק אמצעי התיבות של כל הלשונות עולים **עור**, משולש **חיה**, שעולה **חיים נצחיים**). "**לא הפך לבן**" "**הפך לבן**" "**כלו הפך לבן**" במספר קדמי עולה 2701, משולש 73 כו', "**בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ**"!

טז לשון הראשונים (לדוגמא תוספות ראש קידושין כה, א).

ולא בחשבן"[יז] — בחזקת 3). שני התירוצים מתייחסים לשתי מדרגות של חיוורא, לובן עליון שהוא לבן בהיר ולובן העליון שהוא שקוף, ללא שום גוון כלל, וכפי שיתבאר עוד לקמן.

יש רמז מופלא: "**חיוורא דבי רבי שמו**" (ככתיב בגמרא[יח]) עולה בדיוק הפסוק ממנו לומדת הגמרא — "**אכן חלינו הוא נשא ומכאֹבינו סבלם**"[יט]!

במהלך הפנימי של הסוגיא הזו יש ביאור של המהר"ל, ביאור של רבי לוי יצחק (אביו של הרבי) — שמשהו מדברי שניהם כבר הוזכר — וגם ביאור שנוסיף כעת, שלכאורה הוא הפשט (ע"ד הפנימיות)...

רמז מופלא:
"**חיוורא דבי רבי שמו**" עולה בדיוק הפסוק ממנו לומדת הגמרא – "**אכן חלינו הוא נשא ומכאֹבינו סבלם**"!

אצלנו מוסבר מקדמת דנא שיש שייכות בין יצחק אבינו וסוד החן, ויש לכך מקור מפורש כאן במהר"ל

ביאור המהר"ל

אחרי שהמהר"ל אומר ששלש הדעות הראשונות אינן חולקות, אלא ממחישות שהמשיח כולל את כל המעלות, הוא מקביל אותן בפירוט לשלשת האבות (המכוונים למדות חג"ת):

השם שילה, שמלמד "שהכל הוא שלו והכל נמשך אחריו", הוא מדת יעקב "כי הכל מצטרף אל יעקב והכל שלו" (מדת התפארת, הכוללת את כל הגוונים והיא הגזע ממנו יוצאים כל הענפים־הפֹארות[כ]). וכתוספת לדבריו: שילה הוא בסוד שי לו — השי שיובל למשיח מכל האומות, "לך יובילו מלכים שי"[כא] (כנודע ש"**יובל שי**"[כב] עולה **משיח**). את השם שילה נותן יעקב עצמו, בברכתו ליהודה — "עד כי יבא שילה"[כג] (**שילה** עולה **משה**, בסוד "משה מלגאו ויעקב מלבר"[כד], שביחד עם **אחד**, "**יבא**", עולה **משיח**, כידוע מהרבי הריי"צ[כה]).

השם ינון, שהוא לשון גדולה וחשיבות, שייך לאברהם אבינו, "האדם הגדול בענקים"[כו]. ינון הוא מלך (יורש עצר[כז]), ולאברהם אבינו אמרו "נשיא אלהים אתה בתוכנו"[כח] וכל אומות העולם הושוו והמליכו אותו למלך ב"עמק המלך"[כט].

השם חנינה שייך ליצחק אבינו, שזכה לחן וחנינה מאת ה'. אצלנו מוסבר מקדמת דנא שיש שייכות בין יצחק אבינו וסוד החן[ל], ויש לכך מקור מפורש כאן במהר"ל. אפשר להוסיף שגם בפשט, הפסוק ממנו נלמד השם חנינה, "לא אתן לכם חנינה"[לא], הוא פסוק שמתאר דין (המתחולל בהיכל הזכות, השייך לגבורה[לב]) — מדת יצחק — כשהחנינה

יז הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו"). וראה אוה"ת דברים עמ' יט; יהל אור על תהלים פט"ו עמ' מח; סה"מ עטר"ת עמ' תקפ"ז; ד"ה "תפלה למשה" תשכ"ט פ"ב. ובכ"מ.

יח אין בכך שינויי נוסחאות, אבל בראשונים מובא באופני כתיבה נוספים. רק "**חיוורא דבי רבי**" עולה בדיוק **בעל שם טוב** (שעולה **טוב** פעמים **טובי** – "אני אעביר כל טובי על פניך" "ועמי את טובי ישבעו נאם הוי"" – שהוא **טוב** פעמים **זך**, "שמן [טוב] זית זך", וד"ל).

יט ישעיה נג, ד. יש בפסוק זה עוד ריבוי רמזים מופלאים, כדלקמן בפנים.

כ בחלק נוסף של סעודת משיח – שיתפרסם בהמשך בע"ה – התבאר שעניינה של התפארת הוא סוד ההתחלקות.

כא תהלים סח, ל.

כב ישעיה יח, ז.

כג בראשית מט, י.

כד ע"פ תקו"ז יג (כט, א).

כה שיחת אחש"פ תרצ"ט (סה"ש תרצ"ט עמ' 329). וראה גם לקו"ש חי"א עמ' 8.

כו יהושע יד, טו.

כז ראה מגילה י, ב וברש"י ד"ה "נין".

כח בראשית כג, ו.

כט ב"ר מג, ג.

ל ראה **שבעים פני חן** פנים ג, מב ו־נ.

לא ירמיה טז, יג.

לב ע"ח שמ"ו פ"ג. ובכ"מ.

לובן העליון הוא הוא גם כינוי לכתר (שם הלובן העליון הוא שקוף) וגם כינוי לחכמה (בה הלובן העליון הוא לבן, צבע היולי פשוט הסובל את כל הגוונים)

היא כבר המתקת הדין.

למעלה מהתכללות שלשת האבות במשיח, יש את מדרגת "יש אומרים מנחם בן חזקיה שמו". הוא מסביר שמדרגה זו מתייחסת לנחמה שמנחם המשיח את ישראל ומדגיש שמדובר ב"נחמה נסתרת" (שלא מהעולם הזה). במושגים הפנימיים הנחמה שייכת בדרך כלל לבינה־אמא[לג], בסוד "כאיש אשר אמו תנחמנו"[לד], שהיא ראשית (מלמטה למעלה) "הנסתרת להוי' אלהינו"[לה] (והיא נקראת עולם הבא, למעלה מנחמת העולם הזה). גם הביטוי "יש אומרים" רומז לבינה, שהיא יש (לעומת האין של החכמה)[לו]. לפי זה, "מנחם משיב נפשי" היינו הבינה ("מנחם") המשיבה את המלכות ("נפשי") מהגלות, השפעה מ־**ה** עילאה (נחמת העולם הבא) ל־**ה** תתאה (גלות העולם הזה).

למעלה מהכל "חיוורא דבי רבי שמו", "אשר כל ענינו דבק בחכמה העליונה" (ולכן הוא בודד־נבדל מהעולם הזה). אדמו"ר הזקן מסביר[לז] ששרשו של לבן, חותן יעקב, הוא הלובן העליון. בהגדה אומרים "צא ולמד מה בקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו", ובשרש "לעשות" היינו לתקן — לבן ממשיך למטה, ליעקב, את הלובן העליון, ומאיר אותו בכל פרצופי האצילות (ועל כך נאמר "וישכם לבן בבקר וינשק לבניו ולבנותיו"[לח] שהם פרצופי האצילות). כפי שהוזכר, ועוד יתבאר, לובן העליון הוא הוא גם כינוי לכתר (שם הלובן העליון הוא שקוף) וגם כינוי לחכמה (בה הלובן העליון הוא לבן, צבע היולי פשוט הסובל את כל הגוונים[לט]), ולפירוש המהר"ל מתאים לכוון את השם הזה לחכמה (במדרגות הנפש, נרנח"י, החכמה היא מדרגת החיה[מ], והנה, פלא, כל חלק מחלקי הפסוק ממנו נלמד שם זה, לפי המבנה הדקדוקי של הפסוק, הוא כפולת **חיה**[מא]: "**אכן חלינו הוא נשא ומכאבינו סבלם**" עולה **לה** פעמים **חיה**, "**ואנחנו חשבנֻהו נגוע**" עולה **זך** פעמים **חיה** ו"**מֻכה אלהים ומעֻנה**" עולה **יד** פעמים **חיה**!).

ביאור רבי לוי יצחק

הביאור של רבי לוי'ק הוא בתוך קטע יסודי של מסכת פסחים, שלמדנו בעבר[מב], והוא מתמקד בהקבלה של שמות המשיח לארבעת המינים. הוא מזכיר שבנוסף לחמשת השמות של המשיח בסוגיא דנן יש במדרש[מג] עוד דעות — "צמח שמו", "הוי' שמו" (לפי הפסוק "וזה שמו אשר יקראו הוי' צדקנו"[מד], בדומה לירושלים

לג ראה תורת שמואל דרושי חתונה ד"ה "כי יקח איש אשה". ובכ"מ.

לד ישעיה סו, יג.

לה דברים כט, כח.

לו ראה **שיעורים בסוד ה' ליראיו** ח"ג עמ' קסג.

לז תו"א ויצא כג, ב. וראה ע"ח של"ח פ"ג.

לח בראשית לב, א.

לט בעמוד הקודם (צח, א) כתוב ששמואל אמר לשבור מלכא, מלך פרס, שמשיח בא רוכב על "בר חיור גווני" (**שבור מלכא** אותיות **שמואל** ועוד **רכב**, וד"ל), שפירושו בן מאה גוונים (חיור היינו מאה בלשון פרסי, רש"י). המהר"ל מסביר שם שה**חמור** של המשיח הוא **חמר** גלם פשוט, המקבל את כל הגוונים. כלומר, המשיח בא דווקא על סוד ההיולי, האין של כל היש (כאשר המשיח עצמו הוא סוד האין האמתי, וד"ל). מתבקש לומר – ופלא שלא מפורש כך במהר"ל – שזהו גם סוד "חיוורא דבי רבי", 'מאה' (גוונים) דבי רבי, שהוא ה"גלם" למעליותא של בי רבי (והדברים מתחברים לגמרי לדברי המהר"ל לעיל על פשיטותו של המשיח, שכולם מזדהים עמו לגמרי), וד"ל. בביטוי "**בר חיור גווני**" ראשי התבות עולים **אחד**, סופי התבות עולים **שמע** ואמצעי התבות עולים **הוי**' **הוי**' של ברכת כהנים, פנימיות "הוי' אלהינו הוי'" של ק"ש – גילוי מובהק של אחדותו הפשוטה יתברך, וד"ל.

מ **עור** (העור הלבן של המשיח, וכנ"ל הערה י) עולה משולש **חיה**, כנ"ל.

מא אכן, הצרעת היא דווקא כאשר אור אבא – אור החיה – אינו מאיר בבינה (ראה לקו"ת מצורע), חסר לו התוקף להתייחד עם הבינה (כדלקמן בסוד החוזק־התוקף שנדרש ליחוד).

מב שיעורי כ"א וכ"ח אלול תשס"ז, ו' וכ"ז תשרי תשס"ח, כ"ח (בו נלמד הקטע דנן) ול' חשון תשע"א.

מג איכה רבה א, נא.

מד ירמיה כג, ו. "הוי' צדקנו" מזכיר את הכינוי הפשוט

— העיר בה גרה השולמית של שיר השירים[מה] — שעליה נאמר לעתיד לבוא "ושם העיר מיום הוי' שמה"[מו]) ו"דוד שמו". אבל אומר שסך הכל ישנם ארבעה שמות, שראשי התיבות שלהם **משיח**: **מ**נחם, **ש**ילה, **י**ונן, **ח**נינה[מז].

כיצד? הוא אומר ש"חיוורא דבי רבי" אינו שם אלא תיאור מצב (אף שקצת קשה לומר כך בפשט הסוגיא, כי כתוב בפירוש "חיוורא דבי רבי שמו"[מח]), שדוד רק בא לומר שהוא מבית דוד, שהשם **צמח** הוא כמו הדעה שהשם הוא **מנחם** (שהרי "חושבנא דדין כחושבנא דדין", כפי שמודגש שם במדרש) והשם הוי' הוא כמו הדעה ש"ינון שמו", משום שאותיות **י־נ־ו־ן** הן אותיות **י־ה־ו־ה** במספר קטן, וכאשר מחליפים את ה־**ה** ב־**נ** (כדברי המהרש"א בסוגיא בסנהדרין). אפשר להוסיף על דבריו ולומר שהשם דוד הוא כמו השם שילה, שהרי דוד הוא מיהודה לו נאמר "עד כי יבא שילה"[מט], והשם חיוורא דבי רבי שייך לשם חנינה (שניהם מתחילים ב־**ח** של **משיח**)

יש כאן הקבלה מלאה של **ד** שמות ל־**ד** שמות אחרים (הכל בסוד **דוד** – **ד ו־ד** שמות)

שהרי למשיח הנגוע והמעונה ("חיוורא") יש חן מיוחד, כפי שכתוב באותו פרק "לא תאר לו ולא הדר ונראהו ולא מראה ונחמדהו"[נ]. לפי זה, יש כאן הקבלה מלאה של **ד** שמות ל־**ד** שמות אחרים (הכל בסוד **דוד** — **ד ו־ד** שמות).

את ארבעת השמות מקביל רבי לוי'ק לארבעת המינים (לפי סדר אותיות **משיח**), שבעצמם מכוונים כנגד שבע מדות הלב (ההדסים בחג"ת, הערבות בנו"ה, הלולב ביסוד והאתרוג במלכות[נא]):

מנחם בן חזקיה, ה־**מ** של **מ**שיח, הוא כנגד הלולב, המכוון כנגד ספירת היסוד (העולה עד הדעת להמשיך משם את טפת הזרע ליסוד[נב], כמבואר בכוונות הלולב[נג], וכידוע הרמז שממוצע **דעת־יסוד** הוא **זרע**). היסוד נקרא "מנחם משיב נפשי" משום שעליו לנחם את הנפש־המלכות, ולשם כך עליו להיות "בן חזקיה" — הוא זקוק לתוקף כדי להשפיע במלכות ולנחם אותה (ובלשון הבעל שם טוב[נד], עבודת ה' צריכה להיות ב"אבר חי"[נה], ורק כך היא פועלת את פעולתה המבורכת והמנחמת במציאות). לכן, מזכיר רבי לוי'ק, נקרא היסוד "איתן" (הוא מביא

משיח צדקנו. **הוי' צדקנו משיח צדקנו** עולים 884, 13 פעמים 68 (**אחד** פעמים **חיים**), **בן** פעמים **טוב**, ד"פ (ממוצע כל תבה) 221 (**טוב** פעמים **אחד**, המתחלפים באטב"ח, כנודע בכוונת "הוי' אחד", שאחדות הוי' מתגלה דווקא ב"טוב הוי'"), 11 בהשראה כו'.

מה ראב"ע על שה"ש ז, א.

מו יחזקאל מח, לה. ועל דרך זה – ממש בדומה לאמור על משיח – בירמיה לג, טז: "וזה אשר יקרא לה הוי' צדקנו".

מז ישועות משיחו (אברבנאל) ח"ב העיון השני פ"ג.

מח ואכן, הרבי מסביר (לקו"ש חל"ד תזריע – בשיחה שכל עניינה המהות הנעלית של "חיוורא דבי רבי" – הערה 13) ש"לכאורה אין כוונתו להפקיע מפשוטו שלא יהי' נקרא בשם זה" (אלא שאינו דומה לארבעת השמות האחרים, שהם שמות בני אדם, אלא הוא רק שם־כינוי על שם ענין, שגם הוא שם ממש).

מט משיח הוא נשמת משה בגוף דוד (ראה **לב לדעת** מאמר "פרק בעבודת ה'"), לכן דוד כלול כאן ב**שילה**, שבעצמו עולה **משה** (כאשר המשך הפסוק, "**ולו יקהת עמים**", רומז גם ליחוסו של משה, **לוי־קהת־עמרם**, העולים גם "**אורו של משיח**", "**יפוצו מעינתיך חוצה**" וכו'), ודוק.

נ ירמיה נג, ב.

נא פע"ח שער הלולב פ"א ואילך.

נב אותיות **לולב** רמוזות בראשי התבות של "**ו**טהר **ל**בנו **ל**עבדך **ב**אמת" (נוסח תפלת עמידה לשבת ויו"ט) – שאם היו 'נותנים' לנו להתפלל רק ארבע מלים היינו בוחרים להתפלל אותן (ראה גם שיעורי כ"א סיון תשע"ג; ה'־ד' מנחם־אב תשע"ט; ש"פ אחרי־מות, אסרו חג פסח תשפ"ב. ועוד) – וסופי התבות של "וטהר לבנו לעבדך באמת" הם אותיות **כתרו** (ראה גם שיעורי ש"פ האזינו ושמח"ת תשפ"ג), ללמד שהדעת עצמה עולה עד הכתר וממשיכה משם את הטפה, בסוד "כתרו ישועה" (פיוט "אתה הוא אלהינו" לימים הנוראים), כמו זוג שמצפה לישועה של זש"ק, ודוק.

נג שעה"כ ענין סוכות דרוש ה; פע"ח שער הלולב פ"ב.

נד כש"ט (קה"ת) טז.

נה אכן, חידוש עיקרי בחלק נוסף של סעודת משיח – שיתפרסם אי"ה בקרוב – היה שיש גם עבודת ה' ב'אבר מת', ואכמ"ל.

זאת ממאורי אור מערכת 'איתן' — עיי"ש, עם פירוש יאיר נתיב — ושם מבואר כי כל הנה"י נקראים איתנים, לעומת החג"ת שנקראו הרים, אך איתן לשון יחיד היינו היסוד שבו כח איתן, גם לשון ביאה, לפקוד את המלכות[נו]. את הנקודה הזו אפשר להבין היום היטב גם באקטואליה — כדי לנחם את המלכות, את כנסת ישראל, נדרש תוקף (לפעול בתוקף עד גמירא כנגד אויבי ישראל, ובכך לשמור על כנסת ישראל ולנחם אותה על כל החבלות והנזקים שהם גרמו לה).

את הנקודה הזו אפשר להבין היום היטב גם באקטואליה – כדי לנחם את המלכות, את כנסת ישראל, נדרש תוקף (לפעול בתוקף עד גמירא כנגד אויבי ישראל, ובכך לשמור על כנסת ישראל ולנחם אותה על כל החבלות והנזקים שהם גרמו לה)

ה־**ש** של **מ**שיח, שבראש השם **ש**ילה, רומזת בשלשת הקוים שבה לשלשת בדי ההדס, שכל אחד מהם הוא משולש, המכוונים כנגד חסד־גבורה־תפארת (אברהם־יצחק־יעקב, שעל כן ה־**ש** נקראת "אתא דאבהן"[נז]).

השם **י**נון, ה־**י** של משיח, מכוון כנגד האתרוג, שבסוד המלכות, שנאצלת כנקודה אחת[נח] לה רומזת צורת ה־**י** (וכן היא ה־**י** של שם **הוי'**, השם הנוסף של משיח, בסוד "הוי' בחכמה"[נט], כאשר "הוי' צדקנו" רומז להמשכת החכמה ב"צדק מלכותא קדישא"[ס], בסוד "אבא יסד ברתא"[סא] ו"הוי' בחכמה יסד ארץ"). על האתרוג נאמר ש"טעם עצו ופריו שוה"[סב], רמז לשם **בן** שבמלכות, ששרשו ומילויו שוים (כלומר, שחלק המילוי עולה **הוי'**, בדיוק כמו האותיות השרשיות). הכתיב של ינון בפסוק הוא "**ינין**" — רמז לכך ש"ביום ההוא **יהיה** הוי' אחד ושמו אחד"[סג], ה־**ו** תתעלה להיות כמו ה־**י**, וזהו פירוש נוסף ב"טעם עצו [ה־**ו**] ופריו [ה־**י**] שוין".

ה־**ח** של משיח, "**ח**נינה שמו", רומזת לנצח והוד, שכנגד שני בדי ערבות. רבי לוי'ק לא מאריך להסביר זאת, ורק אומר שכאשר נצח והוד נחשבים לספירה אחת, בהיותם "תרין פלגי גופא"[סד], הרי הם הספירה ה־**ח**. אפשר להוסיף שצורת ה־**ח** לפי האריז"ל[סה], **ו** ו־**ז** המחוברות על ידי **ח**טוטרת, רומזת לנצח (ה־**ו**, שבסוד "איהו בנצח") והוד (ה־**ז**, שבסוד "איהי בהוד"[סו]).

סוד נרנח"י

לפי המהר"ל, כפי שהסברנו, השמות ינון־חנינה־שילה מכוונים כנגד החג"ת, מנחם כנגד הבינה וחיוורא דבי רבי כנגד החכמה. לפי רבי לוי'ק, כפי שהוא מפרט, שילה מכוון כנגד החג"ת, חנינה כנגד הנצח וההוד, מנחם בן חזקיה כנגד

נו **איתן** הן האותיות **המשמשות** לעתיד לבוא (שפה ברורה לראב"ע; מכלול לרד"ק שער דקדוק הפעלים כ, ב ועוד. נתבאר במגיד דבריו ליעקב קד־א ו־רל, ובכ"מ) – יש בהן כח של היסוד **לשמש** את המלכות – וכן הן בסוד "שער האיתון" (יחזקאל מ, טו), שהוא לשון ביאה (ראה רש"י עה"פ), וד"ל. והנה, ידוע שהתפארת (יעקב) נקרא שמש – "שמש הוי'" (הוי' הוא שם המיוחד שמאיר גם בכלי התפארת, והוא שם־מדת הרחמים, המדה־תכונה הפנימית של ספירת התפארת) – ואילו היסוד (יוסף) משמש את המאור (הירח, המאור הקטן, כידוע בסוד "אתה הכינות מאור ושמש" כנגד "כי לך יום אף לך לילה", כחותם המתהפך, ראה ראב"ע שם). **שמש־תפארת משמש־יסוד מאור־מלכות** עולה 3224, **אחד** פעמים **אברהם** ("**אחד** היה **אברהם**"), הכל המשכה וגילוי של "חסד הוי'", וד"ל.

נז ראה זהר ח"א ב, ב; תקו"ז נא (פו, ב).

נח ע"ח שי"ח פ"ב.

נט משלי ג, יט.

ס הקדמת תקו"ז יז, ב ("פתח אליהו").

סא זהר ח"ג רמח, א; תקו"ז כא (סא, ב).

סב סוכה לה, א; ויקרא רבה ל, ח.

סג זכריה יד, ט. וראה ספר הליקוטים עה"פ.

סד זהר ח"ג רלו, א (ברע"מ); ע"ח שכ"ד פ"א.

סה מצת שימורים לא, א; משנת חסידים תקון תפילין פ"א מ"ט; שו"ע אדה"ז או"ח לו, ב. ראה **אותיות לשון הקדש** אות חית.

סו ע"פ תקו"ז יג (כח, ב־כט, א). וראה ע"ח שער הכללים פ"א; ע"ח של"ו פ"ח; שעה"כ שער חנוכה דרוש א; מבו"ש שער ג ח"א פ"ב.

היסוד וינון כנגד המלכות. אבל הפירוש שאנחנו מוסיפים היום הוא — כפי שכבר אמרנו — הפשט הפנימי במבנה שעולה כאן מהסוגיא:

הגמרא מונה חמשה שמות של משיח, שמתאים להקבילם בסדר עולה ל"חמשה שמות נקראו לה לנשמה"[סז] — נפש־רוח־נשמה־חיה־יחידה. כידוע, המשיח הוא היחידה הכללית של עם ישראל[סח], שלו גופא יש חמש עליות כנגד הנרנח"י שביחידה — "הנה ישכיל עבדי, ירום, ונשא, וגבה, מאד"[סט] (והן מכוונות גם כנגד חמש פעולות המשיח שמונה הרמב"ם[ע], כנודע[עא]). גם החלוקה הפנימית של השמות בסוגיא תואמת את ההקבלה הזו — שלשה שמות ראשונים שהולכים ביחד, כנגד נר"נ, ועוד שתי דעות נפרדות, "יש אומרים" ורבנן, כנגד המקיפים חיה־יחידה. זו שלמות הצלם של משיח (צלם במילוי, **צדיק למד מם**, עולה **משיח**) — המשיח הוא **צ**דיק בנר"נ (האורות הפנימיים), בחיה הוא **ל** (סוד "מגדל הפורח באויר"[עב]) וביחידה הוא **ם** סתומה (בסוד "לסרבה המשרה ולשלום אין קץ"[עג] האמור במשיח). ובפרט:

"שילה שמו" הוא על שם ברכת יהודה, שבט המלכות, מדרגת הנפש של המשיח. דווקא במלכות המשיח יש את הכח להאיר לכל אומות העולם — במהפכה הרביעית — כסיום הפסוק "עד כי יבא שילה ולו יקהת עמים", הכח לאסוף

> הפירוש שאנחנו מוסיפים היום הוא הפשט הפנימי במבנה שעולה כאן מהסוגיא

> המשיח הוא היחידה הכללית של עם ישראל, שלו גופא יש חמש עליות כנגד הנרנח"י שביחידה

את כל העמים ולהעלות אותם. מן הסתם במדרגה הזו המשיח לא בא על ענני שמיא אלא דווקא כ"עני ורכב על חמור ועל עיר בן אתנות"[עד], בסוד "אֹסרי לגפן עירה ולשׂרקה בני אתנו"[עה] שנאמר שם קודם בברכת יעקב ליהודה.

"ינון שמו" הוא מלך, כנ"ל, וסתם מלך — מלכא — הוא פרצוף ז"א. גם "לפני שמש ינון שמו" רומז לתפארת שנקראת שמש[עו] ("כי שמש ומגן הוי' אלהים"[עז]). מדרגה זו היא כנגד הרוח של המשיח.

חנינה שייכת הרבה פעמים לספירת הבינה[עח] (כמו בפסוק "ושמעתי כי חנון אני"[עט], דווקא שמיעת הבינה גורמת לחנינה[פ], מדרגת הנשמה של המשיח.

מנחם בן חזקיה במבנה הזה הוא כבר מדרגת החיה — "החכמה תחיה"[פא] (האיתן שבנשמה שייך לחכמה[פב], החוזק שנדרש לנחמה — שבביאור של רבי לוי'ק הוא נמשך ליסוד, בסוד "יסוד אבא ארוך ומסתיים ביסוד ז"א"[פג] — וכאן היינו תקיפות הבטול[פד], **כח־מה דחכמה**, שמאפשרת לחכמה לחיות את הכל). לעיל הוסבר כי "יש אומרים" שייך ליש

סז בראשית רבה יד, ט; דברים רבה ב, לו.
סח ע"ח ש"ג פ"ב. ראה ספר הליקוטים משפטים פכ"א; סוד ה' ליראיו תפלה קודם הלמוד פ"ו הערה ל.
סט ישעיה נב, יג.
ע הלכות מלכים פי"א ה"ד.
עא מעין גנים בחקתי (עמ' קסא־קסב).
עב ראה רש"י חגיגה טו, ב ד"ה "במגדל" בשם "יש מפרשים" ובסנהדרין קו, ב ד"ה "במגדל" מפי השמועה.
עג ישעיה ט, ו.
עד זכריה ט, ט.
עה בראשית מט, יא.
עו וראה לעיל הערה נו.
עז תהלים פד, יב.
עח על הבינה נאמר "אני בינה לי גבורה" (משלי ח, יד) – מקור להקבלה של המהר"ל של חנינה למדת יצחק.
עט שמות כב, כו.
פ וראה ראב"ע על שמות לד, ו.
פא קהלת ז, יב.
פב ראה ד"ה "ראה אנכי" עטר"ת פ"ב.
פג ע"ח שער הכללים פ"ו; של"א פ"ג. ובכ"מ.
פד ד"ה "פתח אליהו" תש"ב פ"ב. ראה מאמרי כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש עם הערות וביאורים ד"ה "בלילה ההוא נדדה שנת המלך" הערה ה (וכן בהערות כז, צ וצה שם).

של הבינה, אבל לפעמים מוסבר שגם החכמה היא יש, שהרי "החכמה מאין" אבל היא "תמצא"[פה] כיש. ועוד, "כי רחק ממני מנחם משיב נפשי" הוא סוד "מרחוק הוי' נראה לי"[פו] בראית החכמה. נחמת הבינה־אמא היא מקרוב אך נחמת החכמה־אבא היא מרחוק, מסוד "עצות מרחֹק אמונה אֹמן [היינו אמונה חזקה, סוד מנחם בן חזקיה]"[פז], גילוי האמונה בחכמה דווקא, כמבואר בתניא[פח].

המדרגה הכי גבוהה, ה"חיוורא דבי רבי", היא המדרגה העליונה של הלובן העליון "כלו הפך לבן טהור הוא", השקיפות המלאה של הכתר, בבחינת "אספקלריא המאירה", המאפשרת לכל אחד לראות את עצמו בתוך המשיח (ובתוך ה')

ה"חיוורא דבי רבי", היא כאן היחידה — זו המדרגה העליונה של הלובן העליון (סוד החיוורתי דגלגלתא דאריך אנפין, שבו מתלבש חסד דעתיק, שרש ה"לבן", ושמעליו שורה רדל"א[פט]), "כלו הפך לבן טהור הוא", השקיפות המלאה של הכתר, בבחינת "אספקלריא המאירה" (נבואת "זה" של משה רבינו[צ], "הוא גואל ראשון והוא גואל אחרון"[צא], שבהיותו "גואל ראשון" היינו "זה הדבר אשר צוה הוי'"[צב], אך בהיותו "גואל אחרון" היינו "זה אלי ואנוהו"[צג] — "זה אלי" היינו 'זה אני!', סוד "אני והו"[צד], "אם אני כאן הכל כאן"[צה], וד"ל), המאפשרת לכל אחד לראות את עצמו בתוך המשיח (ובתוך ה').

המדרגה הכי גבוהה, ה"חיוורא דבי רבי", היא המדרגה העליונה של הלובן העליון "כלו הפך לבן טהור הוא", השקיפות המלאה של הכתר, בבחינת "אספקלריא המאירה", המאפשרת לכל אחד לראות את עצמו בתוך המשיח (ובתוך ה')

פה איוב כח, יב.
פו ירמיה לא, ג.
פז ישעיה כה, א.
פח תניא פי"ח.

פט ראה ע"ח שי"ג פ"ה.
צ רש"י על במדבר ל, ב (ע"פ ספרי מטות).
צא ראה שמות רבה ד, ב; זהר ח"א רנג, א; שער הפסוקים ויחי; תו"א משפטים עה, ב.
צב שמות טז, טז ו־לב; לה, ד; ויקרא ח, ה; ט, ו; יז, ב; במדבר ל, ב; לו, ב.
צג שמות טו, ב.
צד נוסח ההושענות (מסוכה מה, א).
צה סוכה נג, א; השמטות זהר ח"א רסא, ב.

פרקי אבות

פרק ג, משנה א

מאין באת?

עֲקַבְיָא בֶּן־מַהֲלַלְאֵל אוֹמֵר הִסְתַּכֵּל בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים וְאֵין אַתָּה בָּא לִידֵי עֲבֵרָה. דַּע מֵאַיִן בָּאתָ וּלְאָן אַתָּה הוֹלֵךְ וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן. מֵאַיִן בָּאתָ מִטִּפָּה סְרוּחָה וּלְאָן אַתָּה הוֹלֵךְ לִמְקוֹם עָפָר רִמָּה וְתוֹלֵעָה וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

טפה סרוחה – טפח מיותר

"טפה סרוחה" לשון "סָרַח הָעַדָּף", המזמין יניקת החיצונים, כנודע. "טפה" מתחלפת בטפח, כנודע הכלל בזה. אם כן, "טפה סרוחה" היינו טפח עודף־מיותר. על מנת להזריע טפה צריך לגלות טפח.

עלי להתבונן־להסתכל: נוצרתי מה'עודף' (כמו בפריטת כסף) של אבי, "הֵן בְּעָוֹן חוֹלָלְתִּי", מהמיותר שבו, הראוי להסריח וממילא כסרוח דמי. אם כן, כולי מיותר בעצם (ומזמין יניקת החיצונים). על ידי התבוננות שהאדם הוא מיותר, שיירים־עודף של הדבר החשוב באמת, הוא נעשה בסוד "שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל", כנודע בדא"ח.

לעמוד תמיד לפני ה'

על ידי התבוננות זו, "מאין באת? מטפה סרוחה", לא אבוא לידי גאוה (כפירוש הרע"ב).

"ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה" — על ידי התבוננות־הסתכלות שסוף הכל להיות עפר רמה ותולעה אנצל מתאוות וחמדות העולם הזה החולף כו'.

"ולפני מי אתה עתיד לתן דין וחשבון" — ההתבוננות־הסתכלות זו גורמת לפרוש מן העברה, מפחד העונש.

אך בתחלה כתוב "הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה", נמצא שכל שלשת הדברים הם כדי לפרוש מן העברה, וממילא בשלשתם צריך להרגיש את העמידה לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה.

רישא בעובד מאהבה, סיפא בעובד מיראה

ידוע הדיוק שברישא כתוב "דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי כו'" ללא התארים של "טפה סרוחה" ו"מקום עפר רמה ותולעה", וגם ללא "לפני ממ"ה הקב"ה", שנוספו רק בסיפא. ומבואר שהרישא מדברת במי שעומד במדרגה גבוהה ומבין דבר מתוך דבר מעצמו, אך הסיפא מדברת במי שנמצא במדרגה נמוכה וחייב המחשה.

הרישא מדברת בעובד את ה' מאהבה — וממילא ה"מאין... ולאן... ולפני..." אינם מאיימים, אלא מאהיבים: באתי "מאַיִן" — "אַיִן מזל לישראל"; אני הולך "לאן" שהשי"ת מוליך אותי, שהוא בודאי המקום הכי טוב עבורי; ולעתיד לבוא אזכה לעמוד "לפני מי" — "מי שאמר והיה העולם", שהוא עצם הטוב, כאשר "טבע הטוב להיטיב" לכל. לעומת זאת, הסיפא מדברת בעובד את ה' מיראה (ועד לירא העונש, שמקליפת נגה, כמבואר בדא"ח).

הסיפור החסידי

רבי דוד מטאלנא | וילקט את כל הכסף

רבי דוד טברסקי מטאלנא, מגדולי אדמו"רי טשרנוביל ומייסד חסידות טאלנא, נולד בשנת תקס"ח לרבי מרדכי מטשרנוביל ולפייגא בת רבי דוד לייקס מתלמידי הבעל שם טוב. נקרא על שם סבו, וכבר בלידתו אמר עליו רבי ברוך ממז'יבוז': "הקטן בוכה כמו חכם". בילדותו למד אצל אחיו רבי יעקב ישראל מצ'רקס ונישא בצעירותו ליענטע דבורה, בת רבי ישראל אברהם מטשרני־אוסטראה. לאחר פטירת אביו החל להנהיג עדה בוושילקיוב, אך בעקבות רדיפות השלטון עבר לעיר טאלנא שבאוקראינה, שם גדלה חצרו ואלפי חסידים נהרו אליו. נודע כפועל ישועות וכבעל מופת, והרבה לנסוע מעיירה לעיירה לחזק את היהודים בדברי חסידות ואמונה. היה מפורסם באופיו השמח והשנון, והשפעתו ניכרה באופיים העליז של חסידי טאלנא. בשנותיו האחרונות התגורר זמן מה בגליציה ושב לאוקראינה. נסתלק בי' באייר תרמ"ב בשבת פרשת אחרי מות, ומנוחתו כבוד בעיר טאלנא.

אורחים רבים מילאו את חצר בית המלון הקטן בעיירה. באוויר הייתה שרויה רוח של דריכות והתרגשות. בעל המלון נע בנמרצות בין החדרים, מתאמץ לעמוד בעומס הרב שפקד את אכסנייתו הקטנה. לא בכל יום בא האדמו"ר המפורסם, רבי דוד מטאלנא, להתארח במעונו.

ופתאום התחוור לבעל המלון כי אין חדר פנוי מכובד דיו בעבור הרבי. החדר שחשב להעמיד לרשות הרבי ניתן לסוחר אחד מאורחיו. באין ברירה נקש על הדלת וביקש מהסוחר לפנות את החדר בעבור הרבי ולעבור לחדר אחר.

הסוחר הסכים בחפץ לב. הוא לא נמנה על החסידים, אך היה סקרן להתוודע לאורחותיהם. הוא העביר את חפציו לחדר שניתן לו, ועמד בחוץ, מתבונן בהמונים שנהרו אל האכסניה. רבי דוד הגיע, ובעל המלון ליווה אותו אל חדרו והסתגר עמו לכמה דקות. לאחר מכן יצא והלך לשוחח עם רעייתו, שישבה במשרד המלון. הסוחר, שעמד בקרבת מקום, היה עד לוויכוח שניטש בין בני הזוג.

התברר, כי כאשר בעל המלון ביקש את ברכת הצדיק, דרש ממנו רבי דוד לתת לו סכום עצום לצורכי צדקה. הסכום שדרש הרבי עמד על מאתיים רובלים — לא פחות! האישה טענה: "הלוא אלה כל חסכונותינו, ששמרנו לעת סגרירי!". ואילו הבעל אמר: "אם הרבי מבקש זאת מאיתנו, עלינו לתת לו את הכסף בשמחה".

תמיהה מהולה בכעס החלה לפעפע בלב הסוחר ככל שהוסיף להקשיב לוויכוח שבין בעל המלון לאשתו. תחושה קשה של אי־צדק מילאה אותו. הייתכן?! חשב, בזעם גואה, הלוא זה עושק ממש!

בסופו של דבר קיבלה האישה את עמדת בעלה, והשניים החליטו למסור את כל כספם לידי הרבי. הסוחר חשב לרגע לגשת אליהם ולהעמידם על טעותם; אך בלם את עצמו ונמנע מלהתערב בעניינם.

בשעת לילה מאוחרת החל הקהל הרב להתפזר. הסוחר, שעמד מהורהר ליד חלון חדרו, הבחין פתאום ברבי ובמשמשו עומדים בחצר, והחליט להטות אוזן לדבריהם. למרבה הפתעתו גילה

נערך ע"י יהודה הס.

שהטיול במתחם הוא לא פחות מסיור יזמות: הרבי הצביע על אזורים שונים בשטח רחב הידיים, והקצה לכל אחד ואחד מהם ייעוד: "כאן אפשר לבנות בית בן שתי קומות עם חדרים רבים. שם הקרקע מתאימה לאורוות סוסים", ועוד.

הסיבוב בחצר ארך זמן רב, ובמהלכו דיבר הרבי כמשקיע שבאמתחתו הון רב. לאחר מכן שבו השניים למלון, וכעבור זמן קצר עלו על העגלה וחזרו לטאלנא.

הסוחר נותר בחדרו תמה ומסויג על הליכותיו של הרבי ומעשיו המוזרים. אם עד עתה התייחס לחסידים ולרבותיהם באדישות מסוימת, הרי עתה נהפך למבקר חריף.

שנים רבות חלפו. יום אחד נזדמן הסוחר לאותו אזור, ושוב ביקש להתארח באותו מלון, אלא שלא הצליח למצוא אותו. הוא ניסה לאמץ את זיכרונו, מתוך מחשבה שטעה בדרכו, אך הגיע למסקנה שהוא עומד בכתובת הנכונה. ועדיין, בית המלון המוכר לו אינו קיים. במקומו עמד שם מבנה דו־קומתי רחב וחדש, וסביבו עוד מבנים.

פתאום הבזיק זיכרון במוחו: הטיול הלילי של הרבי ממטאלנא בחצר המלון. לשונו נעתקה מתדהמה: הבנייה החדשה תואמת להפליא את תכניתו של הרבי. הנה, כאן אורוות סוסים, ושם המבנה ההוא. כל מה שאמר הרבי לגבאי — התממש. וכמובן המלון עצמו נבנה מחדש, גדול ומפואר פי כמה וכמה.

נרעש ומשתומם שאל הסוחר אצל בני המקום על דבר השינוי הגדול, והללו סיפרו לו כי בעלי המלון התעשרו מאוד ובנו על אדמתם ממלכה שלמה. חרטה מילאה את ליבו של הסוחר. "ברכת הרבי התקיימה, והכסף שדרש מבעלי המלון הוחזר להם בכפל־כפליים", הרהר.

הוא החליט לשים את פעמיו לטאלנא, ולשאול את הרבי למה דרש סכום גדול כל־כך תמורת ברכתו, שהרי אם בכוחו לחולל מופת שכזה — לשם מה נזקק לכסף?

הביט בו הצדיק בעיניו הטובות, והשיב: "ראה, ברשותו של היהודי הזה היו מאתיים רובלים. מפעם לפעם היה אומר לרעייתו: 'מה נעשה אם יגרשו אותנו מכאן? נאבד את מקור פרנסתנו!'. אלא שמייד היה מתנחם ואומר: 'לפחות יש ברשותנו מאתיים רובלים. בעזרתם נשיג מקור מחיה אחר'.

"בכל פעם שהתעוררה בליבם דאגה כלכלית, היו השניים משקיטים את פחדיהם בעזרת מאתיים הרובלים האלה. עד מהרה נעשו הרובלים למשענת בְּטחונם. במקום להשליך את יהבם על הקב"ה, בטחו בכסף.

"הייתי חייב", המשיך הרבי, "לבטל את ה'עבודה זרה' הזאת כדי שאוכל לברכם ולגרום שהמזל יאיר להם פנים. כאשר הצליחו להיפטר מהתלות המוחלטת בכספם, זכו לברכת ה' ולעושר הגדול שציפה להם".

[קובץ סיפורים "נצח דוד"]

הסיפור הזה מהווה ציור יפהפה לעבודת האמונה והבטחון, הנדרשת מכל אחד מאיתנו:

האמונה היא הכח לפנות ולבטל מהתודעה את כל המחשבות, הציורים והתקוות ולהאמין בה' בלבד. לעיתים, הפינוי הזה קשה על היהודי העסוק רבות בענייני העולם. תודעתו נמלאת ב"יצר הרע" — יצירה רעה של מחשבות ואחיזת עיניים, המדמה לפניו את כוחה של המציאות החיצונית להרע או להיטיב לו.

אך עם כל הקושי, "לגבי משה מילתא זוטרתא היא". כאשר קשורים לצדיק, האמונה בו מסוגלת להביא את האדם לביטול מוחלט של כל דמיונותיו ולגרום לו לסמוך על ה' בלבד. כך גרם רבי דוד לבעל הפונדק להשליך את אליל הזהב שלו, בו התנחם כשחש חוסר יציבות בחייו.

האמונה, אם כן, היא יצירת החלל הפנוי שבנפש וכח הבטחון הוא המשלים את התמונה. בתוך החלל הזה, צריך להופיע היצר הטוב — יצירות אומנות של תקווה ובטחון, הנשענות על כח האמונה ועל נוכחות ה' וטובו. את התפקיד הזה מילא הרבי, בסיורו הלילי עם הגבאי, ויצירי רוחו התממשו בעולם והשפיעו רוב טוב על בעלי המלון.

(ע"פ מאמר "אמונה ובטחון", ספר 'לב לדעת')

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

עבודה עברית בעבודות לא מכובדות

בנוגע לעבודה עברית, האם עבודות "משפילות" כמו נקיון רחובות, איסוף אשפה וכד' הן עבודות שראויות ליהודי לעבוד בהם? האם לא נכון יותר שעבודות מסוג זה יתבצעו ע"י עובדים זרים? בנוסף, קשה לתאר שהיחס של משפחתו וילדיו של העובד בעבודות הנ"ל יהיה חיובי ויעורר רגשות טובים.
כמובן שבארץ ישנו השיקול הבטחוני שבהעסקת גויים וכן ישנו שיקול של התבוללות ח"ו, אבל לו יצוייר שאין את הסיכונים הללו, האם אז לכתחילה היינו מעסיקים גוים בעבודות מהסוג הנ"ל?

מענה:

מי שזקוק לפרנסה כשרה, שום מלאכה מותרת אינה בזויה לו, כמו שאמרו חז"ל "פשוט נבלה בשוק ואל תצטרך לבריות". הדוגמה הפשוטה הכי טובה זה אינסטלטור המטפל ומתקן את הביוב, ודאי שיש להעסיק יהודי ולעודד בזה עבודה עברית.
אין להשוות בין חו"ל לארץ ישראל, כאן יש איסור של "לא תחנם" אלא אם כן הגוי הוא גר תושב (לדעת הרמב"ם, וגם לפי הראב"ד וכו' אין להניח אויבים בינינו), דבר שלא קיים בימינו.

צדקה – גוי מול יהודי

בשליחות בהודו היה אחד שמאוד הפריע לו שמדברים על מעלת ישראל ביחס לגוי. הוא שאל אותי אם יש לי קצת כסף ואני רואה למשל הודי גידם יושב ברחוב עני מרוד בלי כלום, ולידו יש יהודיה שאצלה הכל בסדר רק חסר לה כסף לקנות איזה מצרך בחנות – האם אתן את הכסף ליהודיה או לגוי? עניתי שאתן ליהודיה. היה לו מאוד קשה להבין את הענין ולא רצה תשובה 'מהספרים' אלא 'מהלב'. איך נכון לענות לו?

מענה:

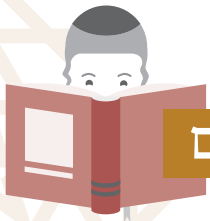
האם הוא מבין שצריך לכבד את האבא יותר ממישהו אחר? אם כן, כך גם בנוגע לאחים...

שליחות לא מוצלחת

לפני שנכנסתי לתחום השליחות בו אני עסוק כעת, יעץ לי חבר שלא כדאי לי להכנס לזה, כיוון שבשל אופי השליחות [ואנשים אחרים שקשורים לפעילות], הרוחנית עלולה להפוך לגשמית גרידא ומשם לפעילות פוליטית. בפועל לא קבלתי את העצה ונכנסתי לתחום. בדיעבד, לצערי, התברר שהחבר צדק.
האם עלי להתמודד עם המערערים או להמעיט את הפעילות ולחפש אפיק אחר להשפיע?

מענה:

"שומע לעצה — חכם". אמנם כיוון שבדיעבד כן נכנסת לזה (בתמימות) ועל האדם להתחזק דוקא מהמקום אליו נפל (זהו אחד מעיקרי תורת איזביצא — בסוד שרש נשמת יהודה — אך כמובן שהוא אמת נכון לכולי עלמא) ולא להתכחש למקום זה (ולפי רבי נחמן עליו אף ללמד על עצמו זכות, למצוא בעצמו, באותו מקום שהוא נפל אליו, נקודות טובות), עליך להמשיך בשליחות. הכל מאת השי"ת מסובב הסבות כולן, וממילא עלינו רק לשמוח בהשגחה הפרטית, ולהתחזק בשלנו (כך גם אדמו"ר הזקן כשהיה במאסר, חשב שאולי עליו להוריד פרופיל, מפני המצב שאליו הוא נקלע שלא מרצונו, אך רבותיו אמרו לו מן השמים שאדרבה...).



אָנֹכִי וְהַיְלָדִים

הַפָּדוֹר לְיַלְדֵי יִשְׂרָאֵל

לְמִי תֵּלֵךְ יָכִיל

שָׁלוֹם יְלָדִים!

הַשַּׁבָּת נִקְרָא בַּתּוֹרָה שְׁתֵּי פָּרָשׁוֹת — אַחֲרֵי מוֹת וּקְדֹשִׁים — שֶׁאֵינָן אֲרֻכּוֹת בִּמְיֻחָד, אֲבָל הֵן עֲמוּסוֹת מִצְוֹות לָרֹב. רַק בְּ**פָרָשַׁת קְדֹשִׁים** יֵשׁ לֹא פָּחוֹת מִ־51 מִצְוֹות, וְזֹאת רַק בְּ־64 פְּסוּקִים!! הַמְעַנְיֵן הוּא שֶׁבְּמֵעַט חֶצְיָן שֶׁל אוֹתָן מִצְוֹות עוֹסֵק בַּיַּחַס הָרָצוּי שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ. פָּתַחְתִּי הַבֹּקֶר אֶת הַחֻמָּשׁ וּמַהֵר מְאוֹד הִגַּעְתִּי לַפָּסוּק הַמְפֻרְסָם, שֶׁהוּא לְלֹא סָפֵק גֻּלַּת הַכּוֹתֶרֶת שֶׁל הַפָּרָשָׁה: מִצְוַת "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ".

נוּ, "כְּלָל גָּדוֹל בַּתּוֹרָה", אָז כְּדַאי לִכְתֹּב עַל מִצְוָה חֲשׁוּבָה זוֹ. אֲבָל, רֶגַע אֶחָד... הַפָּסוּק הַזֶּה לֹא 'צוֹנֵחַ' סְתָם כָּךְ. הוּא מַגִּיעַ לְאַחַר כַּמָּה פְּסוּקִים שֶׁל הַקְדָּמָה. אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל אֲמִתִּית מַגִּיעָה מִתּוֹךְ הַרְגָּשָׁה שֶׁהֶחָבֵר שֶׁלִּי הוּא כָּמוֹנִי מַמָּשׁ ("כָּמוֹךָ"), אֲבָל עוֹד לִפְנֵי כֵּן, כְּדַאי לָדַעַת כַּמָּה דְּבָרִים חֲשׁוּבִים שֶׁעַל אֶחָד מֵהֶם רָצִיתִי שֶׁנְּדַבֵּר הַיּוֹם.

אֶת אֲתָּה אָדִישׁ?

אַתֶּם אוֹהֲבִים לִרְאוֹת הַצָּגָה? אֲנִי מְאֹד! אַתָּה יוֹשֵׁב לְךָ עַל הַכִּסֵּא כְּמוֹ מֶלֶךְ וְצוֹפֶה בְּרֶתֶק בִּיְלָדֵי כִּתָּה ח' וּבָעַלִילָה הַמִּתְרַחֶשֶׁת עַל יָדָם עַל הַבָּמָה בְּצוּרָה חַיָּה, וְכָל זֹאת מִבְּלִי שֶׁנִּדְרַשׁ מִמְּךָ לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה. הַכֹּל קוֹרֶה מֵעַצְמוֹ, רַק תֵּשֵׁב וְתֵהָנֶה לְךָ...

בְּדוֹמֶה לַהַצָּגָה יֵשׁ עוֹד דְּבָרִים שֶׁמִּתְרַחֲשִׁים, אֲבָל הֵם מַמָּשׁ אֵינָם הַצָּגָה. לְדֻגְמָה: שְׁנֵי יְלָדִים שָׁרִבִים בֵּינֵיהֶם וּמַכִּים אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי. אִם אֶקָּלַע לְמַחֲזֶה כָּזֶה בַּחֲצַר הַתַּלְמוּד תּוֹרָה (וְתוֹדוּ, קוֹרֶה לִפְעָמִים...) אֲנַסֶּה לְהַפְרִיד בֵּין הַשְּׁנַיִם. לִפְעָמִים, וְגַם זֶה קוֹרֶה, שְׁנֵי הַנִּצִּים חֲזָקִים מִמֶּנִּי כָּךְ שֶׁאֵין לִי סִכּוּי לְהַפְרִיד בֵּינֵיהֶם. בְּמִקְרֶה כָּזֶה אֶגַּשׁ לְאֶחָד מֵהָרַבָּנִים וַאֲדַוֵּחַ לוֹ עַל הַמִּקְרֶה, כְּדֵי שֶׁיַּפְרִיד הוּא בֵּינֵיהֶם. מָה שֶׁבָּטוּחַ הוּא שֶׁלֹּא שַׂיָּךְ לַעֲמֹד בַּאֲדִישׁוּת וְלִצְפּוֹת בַּמִּתְרַחֵשׁ כְּמוֹ בְּהַצָּגָה, בְּאֶפֶס מַעֲשֶׂה, וּבָטַח שֶׁלֹּא לֵהָנוֹת מֵהַ'אֶקְשֶׁן' שֶׁמִּתְרַחֵשׁ (וְשׁוּב, תּוֹדוּ לִי שֶׁיֵּשׁ גַּם דְּבָרִים כָּאֵלּוּ...).

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

אֵיזֶה פָּסוּק מַזְכִּיר לִי אֶת הַחֲשִׁיפָה לַמְּרִיבָה? הָאֵמֶת הִיא שֶׁזּוֹ מִצְוָה מְפֹרֶשֶׁת — **"לֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רֵעֶךָ"**. הַפָּסוּק מְתָאֵר מִקְרֶה שֶׁל אָדָם הַנָּתוּן בְּסַכָּנָה, וּמְלַמֵּד אוֹתָנוּ שֶׁבְּמִקְרִים כָּאֵלּוּ מֻטֶּלֶת הַחוֹבָה עַל הַצּוֹפֶה לְהִתְעָרֵב וּלְהַצִּיל אֶת חַיָּיו שֶׁל הַנִּרְדָּף. אָז נָכוֹן, הַמִּקְרֶה שֶׁלָּנוּ שׁוֹנֶה. אַף יֶלֶד לֹא מַעֲלֶה עַל דַּעְתּוֹ מַעֲשִׂים חֲמוּרִים כָּאֵלּוּ, וּבְכָל זֹאת, כַּעַס וְהַכָּאָה מַזְכִּירִים לִי אֶת אוֹתוֹ עִנְיָן.

אֲבָל זֶהוּ רַק חֶצְיוֹ הַשֵּׁנִי שֶׁל הַפָּסוּק. הַהַתְחָלָה שֶׁלּוֹ דֵּי מַפְתִּיעָה: **"לֹא תֵלֵךְ רָכִיל בְּעַמֶּיךָ"**. לָמָּה מַפְתִּיעָה? כִּי לֹא כָּל כָּךְ בָּרוּר הַקֶּשֶׁר בֵּין הַמִּקְרִים שֶׁבִּשְׁנֵי חֶלְקֵי הַפָּסוּק.

בֶּה קְטָעִים!

רָכִיל מַזְכִּיר לָנוּ אֶת הַמִּלָּה רוֹכֵל, מִי שֶׁמִּסְתּוֹבֵב עִם סְחוֹרָתוֹ מִבַּיִת לַבַּיִת וּמְנַסֶּה אֶת כּוֹחוֹ בִּמְכִירָתָהּ. מָה הַקֶּשֶׁר בֵּין זֶה לְדִבְרֵי רְכִילוּת? כְּמוֹ הָרוֹכֵל, גַּם הָרַכְלָן הוֹלֵךְ וּמְשַׁדֵּל אֶת הָאֲנָשִׁים לִקְנוֹת אֶת הַ'סְחוֹרָה' שֶׁלּוֹ. וּמַהִי? פִּטְפּוּטִים וְדִבּוּרִים עַל אֲנָשִׁים. אֲנִי מֵנִיחַ שֶׁכְּדֵי לְהִתְחַבֵּב עַל הַקּוֹנֶה הַמָּעֻמָּד וּלְשַׁכֵּךְ אֶת סִכּוּיֵי הָרְכִישָׁה מִצִּדּוֹ פּוֹתֵחַ הָרוֹכֵל בְּשִׂיחָה עִם הַקּוֹנֶה עַל דָּא וְעַל הָא. מִתּוֹךְ חֹסֶר תְּשׁוּמֶת לֵב, עֲלוּלִים דִּבּוּרִים סְתָמִיִּים כָּאֵלּוּ בְּמִקְרִים רַבִּים לְהַגִּיעַ לְדִבְרֵי רְכִילוּת, וְהִנֵּה לָנוּ הֶסְבֵּר נוֹסָף לַקֶּשֶׁר בֵּין רוֹכֵל לְרְכִילוּת.

אַגַּב, בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ נוֹטָה הָאוֹת כ (בִּשְׁתֵּיהֶן שֻׁתָּף לְהִתְחַלֵּף עִם הָאוֹת ג (בַּהֲגָיָה. נַסּוּ בְּעַצְמְכֶם), וּמִכָּאן עוֹלֶה קֶשֶׁר בֵּין רָכִיל בְּפִיו לְבֵין הַלִּיכָה בָּרֶגֶל, הַמְּשֻׁתָּפֶת לַסּוֹחֵר וּלְמִי שֶׁמְּהַלֵּךְ וּמְפַטְפֵּט דִּבּוּרֵי רְכִילוּת. אַגַּב, אָדָם שֶׁחוֹדֵר לִרְשׁוּתוֹ שֶׁל אַחֵר וּמְגַלֶּה לַאֲחֵרִים אֶת סוֹדוֹתָיו נִקְרָא מְרַגֵּל — הוּא הוֹלֵךְ בְּרַגְלָיו וּמְרַכֵּל בִּידִיעוֹתָיו.

כְּדַאי לְהַזְכִּיר: דִּבְרֵי רְכִילוּת אֵינָם שֶׁקֶר. מְדֻבָּר דַּוְקָא בְּעֻבְדּוֹת נְכוֹנוֹת וּמְאֻמָּתוֹת. כַּאֲשֶׁר הַתֹּכֶן עָלָיו מְדַבְּרִים מֻמְצָא וְשִׁקְרִי מְכֻנִּים הַדִּבּוּרִים "הוֹצָאַת שֵׁם רַע". עוֹד חָשׁוּב לִזְכֹּר, שֶׁגַּם אִם הַדִּבּוּרִים הֵנָּם דִּבּוּרֵי אֱמֶת הֵם אֵינָם מִשְׁתַּיְכִים בְּהֶכְרֵחַ לְרְכִילוּת. כַּאֲשֶׁר מְדֻבָּר בְּדִבּוּרִים בַּעֲלֵי תֹּכֶן שְׁלִילִי וּפוֹגֵעַ עַל הַזּוּלָת יִהְיוּ אֵלּוּ דִּבּוּרֵי "לָשׁוֹן הָרַע". דִּבְרֵי רְכִילוּת הֵם דִּבּוּרִים 'תְּמִימִים', בְּדִיּוּק אוֹתָם פִּטְפּוּטֵי הֶבֶל עַל פְּלוֹנִי וְעַל אַלְמוֹנִי. "פְּלוֹנִי אָמַר כָּךְ וְכָךְ...", "אֲבָל מְעַנְיֵן מָה אָמַר אַלְמוֹנִי עַל דְּבָרָיו שֶׁל פְּלוֹנִי...", וּבְכָלָל, "שְׁמַעְתֶּם מָה אָמַר פַּלְמוֹנִי כְּשֶׁשָּׁמַע מָה שֶׁאָמַר פְּלוֹנִי עַל אַלְמוֹנִי?...". בְּקִצּוּר, כָּךְ נִרְאֵית תַּעֲשִׂיָּה שְׁלֵמָה שֶׁל מִמְכַּר רְכִילוּת.

אֲבָל רֶגַע, אִם הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ הֵם אֱמֶת וְגַם אֵינָם בְּהֶכְרֵחַ דִּבְרֵי גְּנַאי — מַהִי בְּעָצֶם הַבְּעָיָה בָּהֶם? הַהֶסְבֵּר פָּשׁוּט: דִּבּוּרִים מְסוּג זֶה הוֹפְכִים אֶת הָעוֹלָם וְאֶת הָאֲנָשִׁים הַחַיִּים בּוֹ, בְּעֵינֵי הַמְּסַפֵּר אוֹ מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתָם, לְהַצָּגָה אַחַת גְּדוֹלָה, שֶׁכָּל מָה שֶׁנּוֹתַר לִי הוּא

רַק לִצְפּוֹת בָּהּ. הוּא מִסְתּוֹבֵב בָּעוֹלָם וּמְחַפֵּשׂ בּוֹ כּוֹתָרוֹת מְעַנְיְנוֹת, מַמָּשׁ כְּמוֹ בֵּין דַּפֵּי הָעִתּוֹן. נִרְאֶה שֶׁפָּשׁוּט מְשַׁעֲמֵם לוֹ, וְלָכֵן הוּא מְחַפֵּשׂ כָּל הַזְּמַן עוֹד וְעוֹד סִפּוּרִים שֶׁיְּגָרְמוּ לוֹ לְהִתְרַגֵּשׁ מֵהֶם.

וְכָאן נִכְנַס הֶמְשֵׁכוֹ שֶׁל הַפָּסוּק — "לֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רֵעֶךָ". דַּע לְךָ, מַזְהִירָה הַתּוֹרָה, מִי שֶׁמִּתְרַגֵּל לִרְאוֹת בְּבְנֵי אָדָם רַק כּוֹתָרוֹת מְרַתְּקוֹת בָּעִתּוֹן עָלוּל לִמְצֹא אֶת עַצְמוֹ, כְּמוֹ בַּחֵלֶק הַשֵּׁנִי, בְּמַצָּב גָּרוּעַ יוֹתֵר: יְהוּדִי עוֹבֵר מִקְרֶה מְצַעֵר אוֹ שֶׁנִּכְנַס חָלִילָה לְסַכָּנָה, וּבְמָקוֹם לְהֶחָלֵץ לְעֶזְרָתוֹ אוֹ לִתְמֹךְ בּוֹ — הוּא צוֹפֶה מֵהַצַּד וְנֶהֱנֶה מֵהַכַּתָּבָה.

יְכוֹלֹת טוֹבוֹת

כַּאֲשֶׁר מִתְרַגְּלִים לְהִזְדַּהוֹת עִם הַזּוּלָת וְלָחוּשׁ בְּצַעֲרוֹ, יוֹצְאִים מֵהָאֲדִישׁוּת וּמִמֵּילָא מְאַבְּדִים דִּבּוּרֵי הָרְכִילוּת הַסְּתָמִיִּים אֶת עֻסְיסִיּוּתָם. הָאֲוִיר מִתְמַלֵּא אִכְפַּתִיּוּת שֶׁל אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל.

מָתַי בְּכָל זֹאת טוֹב קְצָת לְרַכֵּל?

רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי, שְׁיוֹם הִלּוּלָתוֹ יָחוּל בְּדִיּוּק בְּעוֹד עֲשָׂרָה יָמִים, דָּרַשׁ עַל עַצְמוֹ פָּסוּק מִסֵּפֶר מִשְׁלֵי בְּאֹפֶן מַפְתִּיעַ: אֲנִי, אָמַר רַשְׁבִּ"י, "הוֹלֵךְ רָכִיל מְגַלֶּה סּוֹד". כֵּן, יֵשׁ דִּבּוּרִים סוֹדִיִּים שֶׁעַד הַיּוֹם לֹא הִתְגַּלּוּ. הֵם הָעָבְרוּ בַּחֲשַׁאי מֵרַב לְתַלְמִיד שֶׁרָאוּי לְכָךְ. אֲבָל רַבִּי שִׁמְעוֹן נָהַג בְּאֹפֶן שׁוֹנֶה, וְכָךְ נָהֲגוּ גַּם אַחֲרָיו כָּל צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, כְּמוֹ הָאֲרִיזָ"ל וּמוֹרֵנוּ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב. בַּדּוֹרוֹת שֶׁלָּנוּ חוֹבָה עָלֵינוּ לְגַלּוֹת אֶת הַסּוֹדוֹת הָעֲמֻקִּים בְּיוֹתֵר שֶׁל פְּנִימִיּוּת הַתּוֹרָה וְלַהֲפִיצָם חוּצָה. "מִצְוָה לְגַלּוֹת זֹאת הַחָכְמָה"!

שֶׁנִּזְכֶּה לְאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל אֲמִתִּית וּלְרַכֵּל סוֹדוֹת שֶׁל תּוֹרָה!

שַׁבָּת שָׁלוֹם וּמְבֹרָךְ!

כ"ו

יכול כמוני?!

את התמיהה הזו של חז"ל מעיזה החסידות לקרוא בניחותא. "קדֹשים תהיו, כי קדוש אני הוי' אלהיכם", ואם קדושתנו נובעת מקדושת ה' עלינו להתדמות לו בשלמות. בהיותנו שליחיו של ה', לעשות לו דירה בתחתונים, עלינו לגלות אותו בעולם באופן השלם ביותר.

כאשר אדם מתיימר להגיע ל'מדרגות' ו'השגות' משל עצמו הוא נגוע בגאוה וממילא מוּעד לכשלון, ואזי נחוצה לו תזכורת תמידית למגבלותיו וחולשותיו האנושיות. אבל החסידות תובעת מהאדם לבטל את ישותו, להפקיר את עצמו ולהתאיין מול האין־סוף. הבטול המוחלט לאלקות 'עושה מקום' לגלות את ה' דרך האדם — וככל שהוא בטל יותר, כך ה' מתגלה דרכו באופן המלא ביותר.

הדרישה והשאיפה הבלתי פוסקות לגלות את ה' בעולם קיימות במעגלים מתרחבים והולכים: בעבודה האישית של האדם, שעליו להתמסר לאלקות ולהיות מוקף בה — להפקיר את עצמו לגמרי בשביל גילוי אלקות, ודווקא כך 'להפוך עולמות'; בחיי הצבור, בהם אל לנו להסתפק בחרות גשמית, ואחרי התודה על נסי ה' עלינו לחתור, ללא עצירה, לייסד חברה ומדינה על פי תורה; ובשאיפה להביא לימות המשיח ולשקף בתוכנו את דמותנו ה'שקופה' והרב־גונית.

בתביעה הזו, על שלל היבטיה — עם דגש מיוחד על החסידות כפי שהיא מופיעה בארץ ישראל ועל שאיפת הגאולה האמתית והשלמה — עוסקים השיעורים בגליון השבוע.

להצטרפות למפיצי נפלאות:
itiel@pnimi.org.il
85־bit.ly/niflaot
052־4295164 או סְרקו:

י	נ	י	ע	ל	ג	
ה	ט	י	ב	א	ו	
ת	ו	א	ל	פ	נ	
ך	ת	ר	ו	ת	מ	

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il
רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי־פון:
079־9211452 או 02־5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים